

AZERBAYCAN CUMHURİYETİ EĞİTİM BAKANLIĞI
AZERBAYCAN DEVLET İKTİSAT ÜNİVERSİTESİ
TÜRK DÜNYASI İŞLETME FAKÜLTESİ
İŞLETME

LİSANS BİTİRME TEZİ

Ticari şirketlerin hukuki yapısı

Hazırlayan

Abi Abiyev

1417.01017

BAKÜ 2018

AZERBAYCAN CUMHURİYETİ EĞİTİM BAKANLIĞI
AZERBAYCAN DEVLET İKTİSAT ÜNİVERSİTESİ
TÜRK DÜNYASI İŞLETME FAKÜLTESİ
İŞLETME

LİSANS BİTİRME TEZİ
TİCARİ ŞİRKETLERİN HUKUKİ YAPISI

Hazırlayan
Abi ABİYEV
1417.01017

Danışman
Öğr. Gör. Neriman HANAHMEDOV

BAKÜ 2018

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ
AZƏRBAYCAN DÖVLƏT İQTİSAD UNİVERSİTETİ

Kafedra “İqtisadiyyat və İşlətmə

TƏSDİQ EDİRƏM

“ ____ ” _____ **2018**

BURAXILIŞ İŞİ ÜZRƏ VERİLMİŞ TAPŞIRIQ

“Türk Dünyası İşlətmə” fakültəsinin Biznesin İdarəedilməsi
(İşletmə) ixtisası üzrə

təhsil alan tələbəsiAbi Abiyev

(adı, soyadı, atasının adı)

Diplom işinin rəhbəriNəriman Xanəhmədov Kərəmb/m

(adı, soyadı, atasının adı, elmi adı və dərəcəsi)

1. İşin mövzusuTicari Şirkətlərin Hukuki Yapısı

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti tərəfindən təsdiqlənsin

“ ____ ” _____ **2018 il**

No

2. Tələbənin sona yetirdiyi işin kafedraya təhvil müddəti: 8 ay

3. İşin məzmunu və həcmi (izahı, hesabı və eksperimental hissəsi, yeni təhlilə ehtiyacı olan müəssisələr)Özet, Giriş, Birinci bölüm, İkinci bölüm, Üçüncü bölüm, Sonuç, Kaynakça

4. Buraxılış işi üçün lazımi materiallar

Kaynakça

Azərbaycan Cümhuriyyəti Mülki Məcəlləsi

Ataman Ümit, Şirkətlər Muhasebesi, İstanbul 1996.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Mühimme Defterleri S. 219

Baku Law Jiournal 2012-2013

Eyyüp Aktepe; Genel İşletme, Nobel Yayıncılık, Ankara-2006

Evren Dilek Şengür, Yeni Türk Ticaret Kanunu İle Anonim Şirketlerde Sermaye İle İlgili Getirilen Yenilikler, 2011

Faruk Durmaz, Turgutlu Meslek Yüksekokulu-Girişimcilik Ders Notlar, 2015-2017

Gürsoy Yaser, Dış Ticaret İşlemleri Muhasebesi,Ekin Kitabevi Bursa, 2004

Kumkale Rüknettin, Şirketlerin Kuruluş Ve İşleyiş Rehberi, Ankara,2004

5. Qrafik materiallarının siyahısı dəqiq göstəricilərlə (vacib cədvəl, çertyojlar, yaxud qrafiklər, nümunələr və s.)

6. Buraxılış işi üzrə məsləhətçinin soyadı, adı, atasının adı, elmi adı və dərəcəsi (diplom işinin ona aid olan hissəsini göstərməklə)

7. Buraxılış işinin təqdimi üzrə təqvim planı:

Sıra No	İşin hissələrinin adı (yerinə yetirilmə)	Qurtarma faizi	İşin yerinə yetirilməsi müddəti
---------	---	----------------	------------------------------------

plan

faktiki

üzrə

1. Bölüm (Ekim 2017 – Ocak 2018)

2. Bölüm (ğubat 2017- Mart 2018)

3. Bölüm (Nisan-Mayıs 2018)

Buraxılış işinin rəhbəri _____

imza

Məsləhətçi _____

imza

Tapşırığı imza üçün qəbul etdim _____

(tələbənin imzası)

Tapşırığın qaytarılması tarixi “ _____ ” _____ 2018-ci il

Qeyd 1. Buraxılış işi üzrə verilmiş tapşırıq 2 nüsxədən ibarətdir. Nüsxənin biri tələbəyə verilir, ikincisi kafedrada qalır.

2. Hazırlanmış buraxılış işini tapşırıqla birlikdə tələbə DAK təqdim edir.

BURAXILIŞ İŞİNİN PLANI

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK TİCARİ ŞİRKET TÜRLERİ(TÜRKİYE)

1.1.ŞİRKET NEDİR

1.2.TİCARİ ŞİRKETLERİN GENEL TANIMI

1.3.TİCARİ ŞİRKET VE ÖZELLİKLERİ

1.4.ŞİRKET TİPLERİ VE KURULMA ŞARTLARI

İKİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK TİCARİ ŞİRKET TÜRLERİ(AZERBAYCAN)

2.1. AZERBAYCAN HUKUK SİSTEMİNE GENEL BAKIŞ

2.2. ŞİRKET TÜRLERİ VE HUKUKİ YAPI

2.3. TİCARİ ŞİRKETLERİN KURULMA ŞARTLARI

2.4. ŞİRKETLERİN YENİDEN TEŞKİLİ

2.5. ŞİRKETLERİN FESHİ

2.6. ÖZKAYNAK VE ASGARİ MİKTARI

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AZERBAYCAN ŞİRKETLERİNİN YAPISI

3.1. ÜLKEMİZDE ŞİRKETLER

3.2. ŞİRKET ÖRNEKLERİ

SONUÇ

KAYNAKÇA

ÖZET

Şirketler farklı iş kollarında kendilerine ait şirket türleri ile rakabet yaparlar. Şirket türü seçmede esas alınan nokta bunun şirkete sağladığı yararlarıdır. Vergi açısından şirketler avantaj sağladıkları halde karlarını arttıra bilirler. Azerbaycanda ise vergi konusu daha ince bir makam olduğundan dolayı şirketler adeta kendilerine daha çok yarar sağlayan MMC ve ASC'leri seçmektedirler.

Tezin ilk bölümde şirket kavramı konusunda ayrıntılı izahlar verilmekte. Somut fikir formalastıktan sonra ikinci bölümde Azerbaycan realitesinde şirketlerin türleri incelenmiştir. Ülkemizde yaygın şirket türleri olan MMC ve ASC'ler konusu üzerinde durulmuştur. Şirketlerin nasıl kayıda alınmaları ve nasıl fesh edilebileceklerine denilmiştir. Şirketlerin sona erdirilme sebeplerine dokunulmuştur.

Üçüncü bölüm ise şirketleri ayrılıkta incelenmiş, kendimizce toplanan veriler üzerinden atıflar yapılmakta ve kendi kanaatlarımız yer almaktadır. Bölümün esasını büyük holdingler tutmuştur. Yalnız büyük ve rekabete devamlı şirketler esas alındığı için diğer şirketlerin de konumu küçümsenmemelidir.

İÇİNDEKİLER

TUTANAK	i
ÖZET	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolarLİSTESİ.....	ix
KISALTMALAR	xi
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK TİCARİ ŞİRKET TÜRLERİ(TÜRKİYE)

1.1. ŞİRKET NEDİR.....	2
1.2. TİCARİ ŞİRKETLERİN GENEL TANIMI.....	3
1.3. TİCARİ ŞİRKET VE ÖZELLİKLERİ.....	4
1.3.1. Ticari İşletmenin Devri.....	5
1.3.2. Ticari İşletmenin Rehni.....	6
1.3.3. Ticaret Ünvanı.....	7
1.4. ŞİRKET TİPLERİ VE KURULMA ŞARTLARI.....	8
1.4.1.Genel Anlamda Şirketler.....	8
1.4.2.Şahıs Şirketleri.....	9
1.4.2.1. Kollektif Şirket.....	9
1.4.2.2. Komandit Şirket.....	10
1.4.3. Sermaye Şirketleri.....	10
1.4.3.1. Anonim Şirket.....	11
1.4.3.1.1. Anonim Şirketlerin Kuruluş Şekilleri.....	14
1.4.3.1.2. Anonim Şirketlerin Yönetim İle İlgili Organları.....	15
1.4.3.2. Limitet Şirket.....	17

1.4.3.2.1. Limitet Şirketlerin Yönetimi İle İlgili Organları.....	18
1.4.3.3. Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Şirketler.....	20

İKİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK TİCARİ ŞİRKET TÜRLERİ(AZERBAYCAN)

2.1. AZERBAYCAN HUKUK SİSTEMİNE GENEL BAKIŞ.....	21
2.2. ŞİRKET TÜRLERİ VE HUKUKİ YAPI.....	24
2.2.1. Ortaklıklar.....	24
2.2.2. Şehmdar Cemiiyyetler.....	25
2.2.2.1. Açık Ve Kapalı Şehmdar Cemiiyyetler.....	25
2.2.2.2. Mehduat Mesuliiyyet Cemiiyyet.....	26
2.2.2.3. İlave Mesuliiyyetli Cemiiyyet.....	28
2.3. TİCARİŞİRKETLERİN KURULMA ŞARTLARI.....	29
2.4. ŞİRKETLERİN YENİDEN TEŞKİLİ.....	30
2.4.1. Birleşme Ve Katılma.....	30
2.4.2. Bölünme Ve Ayrılma.....	31
2.4.3. Çevrilme.....	32
2.5. ŞİRKETLERİN FESHİ.....	32
2.5.1. Zorunlu Fesih.....	33
2.5.2. İflas.....	34
2.6.ÖZKAYNAK VE ASGARİ MİKTARI.....	35

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AZERBAYCAN ŞİRKETLERİNİN YAPISI

3.1.ÜLKEMİZDE ŞİRKETLER.....	38
3.2.ŞİRKET ÖRNEKLERİ.....	40

3.2.1. Ata Holding.....	41
3.2.2. Azersun Holding.....	42
3.2.3. Cahan Holding	42
3.2.4. Garant Holding.....	43
3.2.5. Gilan Holding.....	44
3.2.6. Paşa Holding.....	47
3.2.7. Veyselolu Holding.....	48
3.2.8. STP.....	48
3.2.9. Baku Steel Company.....	49
3.2.10. SOCAR.....	50
SONUÇ.....	53
KAYNAKÇA.....	55

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo1: Anonim şirket türleri.....	14
Tablo2: Azerbaycanda holdingler.....	39
Tablo3: Paşa Holding hisse payları.....	45
Tablo 4: Gelir Vergisi.....	51

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Paşa Holding Hisse Payları.....	43
--	----

KISALTMALAR

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
ASC	Açık Sehmdar Cemiyyet
BAE	Birleşik Arap Emirlikleri
CEO	Chief Executive Officer (Genel Müdür)
ÇHC	Çin Halk Cümhuriyeti
İMC	İlave Mesuliyetli Cemiyyet
KOBİ	Küçük Ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
QSC	Kapalı Sehmdar Cemiyyet
MM	Mülki Mecelle(Medeni Kanun)
MMC	Mehdut Mesuliyetli Cemiyyet
SPK	Sermaye Piyasası Kurulu
TTK	Türk Ticaret Kanunu
EY	Ernst & Young Denetim Şirketi

GİRİŞ

Hukuk alanında üzerinde iyice durulan konulardan birisi de şirketlerin hukuki yapısıdır. Ana maksad bu hukuk dalının finans ve şirket çıkarları ile bilhassa ilgisi olduğudur. Bu tez işinin ana maksadı şirketlerin tür değiştirmede elde edebilecekleri faydalar, şirket türünü seçerken ise bakılmalı olan konuları belirlemektir. Tezin konusu Azerbaycanı kapsadığından dolayı burada faaliyette olan şirketlerin durumu incelenmiştir. Tezin genel amacı şirket türlerinin ne olduğu ve Azerbaycanda hangileri yaygındır sorusuna cevap tapmak olmuştur. Çalışma sonucunda anlayacağınız gibi ülkemizde güçlü finansal yapıya sahip devlet destekli şirketlerle yanısıra, bir çok yerli seramyeye dayalı holdingler de vardır ki, aynı şirket türünde, yani MMC olarak faaliyettedirler. MMC 17'ci yüzyılda İngilizlerin yaratmış olduğu “Doği Hindistan“ şirket türünün yerli halidir. Şirketler vergi yükünden ve kendi malvarlığını itirme riskinden korunma amacı ile MMC-Anonim şirketleri seçmektedirler. Yalnız malvarlığı ile sorumlu olan şirketun riski az olmakla beraber müteşebbis için de çok yüksek olanak sağlamaktadır. Bir yatırımını itiren müteşebbis diğerine hiç bir engel olmadan başlaya bilir, çünkü iflas konusunda iflas eden kişilik tüzel kişiliktir, kendisi gerçek kişi değil. Tezin sonucunda yukarıda gösterdiğim hususlar konusunda bilgi sahibi olacaksınız.

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK TİCARİ ŞİRKET TÜRLERİ(TÜRKİYE)

1.1. ŞİRKET NEDİR?

İşletmeler Türkiye kanunları gereğince, ikiden çok gerçek ve tüzel kişinin ortak bir amaç altında bir araya gelip mallarını, belirli bir sözleşme doğrultusunda birleştirdikleri tüzel kişiliklerdir.

Şirketlerin kendilerine misyon seçtikleri noktalara çatmaları için iki veya daha çok kişinin bir araya gelmesi, aynı çaba sarf ederek mali ya da kişisel olarak entellektüel varlıklarını ortaya koymaları gerekir. İnsanların gelir kazanmak amacı ile bir araya gelmeleri eski zamanlara direniyor. Bunun genel nedeni yalnız olarak işleri becerememe dürtüsü olmuştur. Dünyada on beşinci yüzyıla kadar yaranan bir çok şirketler tüm malvarlıkları ile sınırlı olsalar da, bu yüzyılda Hollanda da gerçekleşen ihtilal sonucunda yalnız toprakla ilgili kararlar değil, o zamanki küçük işletmelerle ilgili kararlar kabul edildi. Hollanda ve İngiltere o zamanki en iyi denizciler ve tüccarlar idiler. İki ülke arasında olan rekabet sonucunda her iki ülke ard-arda sanayi devrimi yaparak ileri adımlar atmışlar. Bu yeniliklerin biri de şirketlerin sınırlı sorumluluğu ile ilgili idi. Şirketler tüm malvarlığı ile işletme kurdukları için, zarar da da tüm mallarını kaybedip müflis olurlardı. Sonradan bunu tüm malvarlığı ile değil yalnız işletme uğruna koyulan malvarlığı ile değiştirdiler. Bu durumda anonim ve ya limitet şirketler ortaya çıktı. İlk bu tür şirket “İngiltere Doğu Hint şirketi“ ve “Hollanda Doğu Hint şirketi”dir. Bu şirketler yalnız yatırmaya razı oldukları miktar kadar şirketin zararından ve payından yükünlü oldular. Böyle bir gelişim, tüm işletmelerin artmasına ve riskleri asgari miktara indirmeye yardımcı oldu. İş yapmak

isteyenler para kaybı görmekle birlikte kaderlerini tehlikeye atmazlar. “Amerikan Hukuku’nda Şirketler Topluluğu Hukuku Algısı Ve Şirketler Topluluğunda Sorumluluğa İlişkin Uygulamaya Genel Bir Bakış”, 2013) Bu zamanlar ticaretin en kızgın zamanı olmakla beraber paranın yüklü miktarda aktığı zaman aldı. Ülkeler ticaretler kendi ülkelerini güçlendirmeyi ve büyümeyi hedefler. Bu konuda daha iyi çalışmalar yaparak ileri düzöylere ulaştılar. “Doğu Hint Şirketi” , “Hudson Körfezi Şirketi” ve “Massachusetts Körfezi”şirketleri gibi bazı şirketler, krallık tarafından özel haklara sahip olmuşlardır. Bu hak ve hukuklar kolonizasyon yaptıkları ölkelerde tekeli ellerine alıp yalnız onlar kar elde etmeleri şeklindedir. Şirketler hem de kolonilerde kanun çıkarma ve yendini yönetme konusunda tam azat idiler. On yedi ve on sekizinci yüzyıllarda Amerika ve yeni dünyanın keşfi sonucunda iri topraklar işletilmek için açıldı. Fakat bu şirketler bu ölkelerin yönetiminde ilk zamanlar yeterli olamadılar. Bu şirketlerin kendi ordusu ve bürokrasi sistemi olsa da hala yeteri kadar etkin olamıyorlardı ve bu zaman aldı. On dokkuzuncüyüzyılın ortalarında yasal düzenlemelerle yaygınlaşan limited şirketlerin iyirminci yüzyılın batılı sanayi toplumlarının iş dünyasındaki nüfuz ve büyüklük açısından üstün bir yeri vardır.

1.2.TİCARİ ŞİRKETLERİN GENEL TANIMI

Ticaret kanununda“ticari işletme”değimiizah edilmemiştir.Kanunda gösterildiği gibi"ticarethane, fabrika ve ya ticari şekilde kurulan diğer kurumlar, ticari işletme sayılır". Ticaret Kanunundaki bu hükümlerle birlikte, Ticaret Nizamnamesinde "bir gelir sağlamayı amaçlamayan veya devamlılık arz etmeyen faaliyetlerle Ticaret Kanununun on yedinci maddesinde belirtilen esnaf faaliyeti sınırlarını aşamayan faaliyetler

ticari işletme sayılmaz” hükmü geçer.(Ticaret h kuku ders notları. Cemil Teke.s.58, sbmyo.kilis.edu.tr)

Aşağıda işletmelerin kanuna göre doğru sayılması için bu unsurlar olmazsa olmazlardır:

- Gelir elde etme: Kişilerin gelir sağlama istekleri ve d rt leridir. Hatta zarar etme bile olsa işletme içi olduğu için gelir elde etmeğe girer.
- Devamlılık: İşletmelerin genel öğesi olan devamlılık arz etmelidir. Kar etmeye bilir ama devamlı olması zorunludur.
- Limiti aşma özelliği: İşletmenin kanunda g sterilerilen işletmeler için ayrılan bir limit vardır. Dönem toplam cirosunun bu limiti aşması ve ya bu limitde olması zorunludur. (Veliye Yanlı Ticaret Hukuku Ders Notları, 2005-2006 , ss.69)

1.3. T CAR  ş RKET VE  ZELL KLER 

Türkiyede ticari şirketler iki yere ayrılırlar, şahıs ve sermaye şirketleri. şahıs şirketleri de kendiliğinde adi be komandit şirketlere b l n rlar. Komandit şirketler kollektif ve komandit ortaklara ayrılırlar. Sermaye şirketleri ise anonim, limitet ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket türlerine b l n rlar.

şirketler ortak bir kar amacı olarak kurularak bir ve ya daha çok kişinin çıkarlarının kesiştiği noktada kurulurlar. Bir kişi emeğini diğeri ise malvarlığını ortaya koya bilir. Ya da büyük holding olarak tümüyle etkin işletilmeye tabi tutulur. Ortaklıkların var ola bilmeleri için aşağıda belirtiler şartlar mutlaka olmalıdır.

- Ortaklığın birden fazla kişi tarafından kurulması şarttır. Bu hem gerçek hem de tüzel kişilerce yapıla bilir. Bu kişilere şerik, paydar olarak da isim verilir.

- Kişilerin bir araya gelmesi için ortak bir amacın olması gerekir. Yani bu bağlayıcı bir husustur.
- Bu ortak amaç doğrultusunda senetli bir sözleşme yapılmalıdır.
- Sözleşme sonucunda maksatlara ulaşmak için sermayelerin her bir ortak tarafından oranlı şekilde şirkete yatırılması gerekir.(Veliye Yanlı Ticaret Hukuku Ders Notları, 2005-2006 , Ss.69)

1.3.1. Ticari İşletmenin Devri

Türkiye hukukuna göre işletmenin tüm varlığı devir sözleşmesinde nasıl gösterildiyse ve sözleşmede aksi gösterilmedikçe ticari işletmeye dahil sayılır. İşletmenin tüm aktif zamanında edindiği borç ve yükümlülükler, aktif ve pasifler şirketin kendisi yani bütünü sayılır. Bununla yanısıra şirketin faaliyetin zamanı edindiği bir sürü pozitif ve negatif adlar var. Bir işletme tüketicilerde pozitif ve ya negatif iz yapa bilir. (Saka Zafer, Ticaret Hukuku Ticari İşletme, İstanbul 1998).

Ticari işletmenin devri işletmenin tümünün anında diğerine geçmesi, anında olan bir iş değil. Bu zaman alan ve tüm hususların denetlendiği bir prosedürdür. İşletme faaliyetini 10 yılda devam ettirmişse bu tarihlerde muhakkak ki, borç ve alacaklı duruma düşmüştür. Mutlaka kredi almış ve ya veresiye mal satmıştır. Tüm bunların temizlenmesi için zaman geçmeli ve iyi niyetli üçüncü kişilere borclu kalmamalıdır. Çünkü sonradan ortaya çıkan borçtan yeni sahipler sorumludurlar ve dava açarak talep ediler bilir. Tüm devrin sonra çatması yalnız ticaret siciline yeni tescil ve ilandan sonra başlar. Bu tarihe kadar eski sahip tüm borç ve yükümlülüklerde sorumludur. Devralan şirketi tüm borcları ile devr aldığı için iki yıl içinde esas sahip ile müteselsilen sorumludur. Sicilde kayıttan sonra devralan tüm faaliyetleri dördürerek işi alır. Aksi taktirde devir işlemi yapılamaz.

1.3.2. Ticari İşletmenin Rehni

İşletmelerin rehni ticari hayatta yaygın kullanılır. Rehin sözleşmesi işletmeye yardım eder. Şirket aşlında kredi ala bilmemekte fakat rehin koyarak kredibilitesini arttırmakta ve devamlılığını daha uzun süreli kıla bilmektedir. Bu işletme içindeki olumsuzlukları kaldırarak şirketin kalkınmasına yardım eder. Rehin sözleşmesi şirketin kayıda alındığı noter tarafından düzenlenmekte. Bu yalnız noter tarafından düzünlenir, yani, taraflarca düzeltilip, noterde onaylanması yeterli değildir. (<http://www.dunyagida.com.tr/kose-yazisi/hukukumuzda-ticari-isletme-rehni-ve-uygulamasi/6001>, 2018)

Rehin sözleşmesinin hem rehin vereni hem de rehin alanı korumayı amaçlayan yapısı vardır. Rehin sözleşmesinin diğer tarafı ise sicile kayıtlı esnaf işletmesinin veya ticari işletmenin sahibi olan kişidir. Ticari işletme sahibi rehin olan malvarlığını kullanmaya devam ederek ticari faaliyetinedavam eder, hem de rehin alacaklısı da alacağı vadesinde ödenmediği takdirde ticari işletme rehnini paraya çevirmek şartıyla alacağını tahsil etme hakkına kovuşur.

Kanun gereğince rehin veren işletme hem tüzel hem de gerçek kişi ola bilir. Rehin sözleşmesinde yalnız şirketin ticaret ünvanı, işletme adı ve tüm taşınmaz malvarlığı rehin altına alınıyor. Ticari işletmeyse taşınmaz malvarlığı rehin edilemez. Bu kanun zidd olmakla beraber anlamsızdır. Hem de kiracılık hakları da rehine tabi tutulamaz.

Rehin işlemi, işletmenin kayıda alındığı noter tarafından yapılır, daha sonrasa rehin alan veya verenin yazılı talebi ile işletmenin, kayıtlı bulunduğu sicile tescil edilir. Rehin hakkı bununla rehin alan açısından da ortaya çıkar. Rehin tescilden sonra işletme sahibi kendi işine devam ede bilir, faaliyete devam ede bilir. Rehim sözleşmesinden sonra işletme

rehin koyulan malvarlığını devr edemez, değiştiremez ve kimseye yeniden rehin veremez. Bir sözle tüm unsurlar yeniden el değiştiremez. (<http://www.ito.org.tr/itoyayin/0014970.pdf>, 2018)

1.3.3. Ticaret Ünvanı

Ticaret ünvanı bir işletmeyi diğerinden farklı kılmaya yarayan yalnız ona ait bir farklılaştırıcı unsurdur. Şirketler bu adları istedikleri gibi yapabilirler. Bu ünvan taciri ve ya kişini tanıtmaya onu diğerlerinden farklandırmaya yarar. Bu ünvanı yalnız kişi ve ya işletme kullanabilir. Bazen bu ünvanı kullanma için para ödenebilir. Ticaret ünvanı esas ve ilave olmakla iki unsurdan oluşur . Esas hisse çekirdek rolünü oynayarak aslıdır. Ek kullanması zorunlu değildir.

Gerçek kişilerde bu ad kişinin kendi adından ibaret olsa da tüzel kişilerde durum farklıdır. Kollektif kişilerde en az bir ortağın adı yazılmalı, şirketin türü mutlaka gösterilmelidir. Komandit şirketlerde kollektifteki gibidir. Fakat Komanditer ortağın adı veya soyadının bulunması yasaktır. Eğer bu yapılırsa bu ortak üçüncü kişilere karşı komandite gibi sorumlu olur. Bir ortağın adı ve şirketin faaliyeti bildiren ibare yeterlidir. Bu onların şirket adının çekirdek kısmını oluşturur.

Anonim ve limitet şirketlerde şirket faaliyet konusunu bildiren ibare ve şirket türünden oluşur. Örneğin, “Kafkas Sement Zavodu MMC” .

Ek kullanılması zorunlu olmamakla beraber bazı zamanlarda zorunlu hale gelmektedir. Bunun esas nedeni, şirket adının diğerine benzemesi olabilir. Bu ek öyle biçimde olmalıdır ki, eski adla bu şirket adı arasında göreceli şekilde fark olsun. Yalnız

usulüne uygun tescil ve ilan edilen işletme adı geçerli sayılır. Tasfiye halinde olan şirketlerde üçüncü kişileri bilgilendirmek amacı ile “tasfiye halinde” ibaresi ilave edilir. Devletin unsurlarına aid “Türk”, “Cümhuriyyet” tipli sözlerin kullanılması halinde, Bakanlar kurulundan yazılı halde resmi bir belge şeklinde izin alınır. (SOYDAN, Hakkı, ILDIR, Ali, Şirketler Muhasebesi, İstanbul 2000.)

1.4. ŞİRKET TİPLERİ VE KURULMA ŞARTLARI

Şirketlerin kurulma şartları bir birinden farklılık göstermektedir. Bunun için detallara girmemiz doğru olur.

1.4.1. Genel Anlamda Şirketler

Şirketler kuruluş amacı olarak insan ihtiyaçlarını esas alırlar. Piyasada olan mal ve hizmetleri lojistikini yapmak, üretmek ve ya diğer deyişle zincirde bir pay alarak iş yapmak bir çok işletme tarafından yapılabılır.

İki veya daha fazla girişimcinin gayret ile emek, para ve mallarını bir sözleşme ile birleştiripyaranan ortaklığa şirket denir. Şirketleri kurulma şekillerine göre aşağıdaki gibi ayıralabiliriz:

- Sermaye Şirketleri –yukarıda da belirtildiği üzere sermayeleri paylara bölünürük riskten kaçınırlar. Bu tip şirketler sermayesi paylara bölünmüş komandit, limitet ve anonim şirketlerdir. Bu şirketlerde esas ünsür sermayedir.
- Şahıs Şirketleri – tüm malvarlığı ile sorumlu olup zarar ve kara tam olarak ortakdırlar. Bu tip şirketler en eskilerde olmaktadır. Adi şirket, kollektif ve adi komandit şirketler olarak ayıralabiliriz. Bu işletmelerin hayatta kala bilmeleri için ortakların bir birini iyi tanımaları

ve karşılıklı güven içinde çalışmaları gerekir. Aksi taktirde ortaklardan birinin ayrılması sonucunda şirket sona erer.

1.4.2. Şahıs Şirketleri

Şahıs şirketleri kişiler arasında hukuki anlaşma sonucunda ortaya çıkar. Aşağıda daha geniş bilgi verilmek üzere sıklara bölünmüştür.

1.4.2.1. Kollektif Şirket

Bu tip şirket türü çok ta yaygın olmamakla beraber kendisinde bir kollektiv kurumu ifade eder. Böyle ki, bu bir esnaf işletmesi olamaz. Yalnız ticari amaçla kurula bilir ve ortak sayı da en az iki kişi olmalı. Bu şirketlerde tüm ortaklar tüm malvarlıkları ile sorumludurlar. Bu şirket türü için asgari bir sermaye öngörülmemiştir. Çünkü zaten tüm ortaklar kendi tüm taşınır ve taşınmaz malvarlıkları ile sorumludurlar. Bu taraflar için garanti rolünü oynar. Kollektif şirket yalnız bir ticaret ünvanı altında işletile bilir. Şirket adı ise az önce de belirtildiği gibi, ortaklardan birinin adı veya soy adı ve kollektif olduğunu bildiren ibareden oluşur. Örneğin, "Samir ve dostları kollektif şirketi" gibi denile bilir.(<http://kutuphane.ito.org.tr/yordambt/yordam.php>, 2018)

Bu tip şirket yalnız iki kişiden çok bireyin bir araya gelmesi ile kurulur. Tüzel kişilik değil gerçek kişi olmaları gerekir. Tüzel kişi kollektiv şirkete konu olamaz. Kollektiv şirket bireyinin aynı zamanda diğer şirkete de ortak ola bilirler. Bu kişiler açısından çok uygundur. Kanun kollektif şirketler için ortak sayısına üst bir sınır çizmemiştir. Şirket alacaklıları kişiye, yani ortağa doğrudan müracaat edemez. Yalnız şirkete yazılı belge yazması gerekir. İlk olarak şirketin malvarlığı derlenmeli daha sonra şirkete ortakların malvarlıkları orantılı olarak borca karşın ayrılıp ödenmelidir.

1.4.2.2. Komandit Şirket

Komandit şirket iki türdür, adi komandit ve sermayesine göre paylara bölünmüş. Adi komandit şirket bir kişi ortaklığı olup, kollektiv şirkete benzer. Sermayesi paylara bölünmüş ise farklıdır. Komandit şirkette iki tür şirket ortağı vardır. İlki Komandite ortak olup, kollektiv şirket ortağından farkı yoktur. Bunlar tüm şirket yönetimini ellerinde tutan şahıslardır. Fakat tüm mal varlıkları ile sorumludurlar. Komanditer ortak ise, daha farklı davranıp kendisini anonim ortaklığa benzeterek, sınırlı sorumludur. Sınır onun koyacağı sermayeye bağlı olduğu için oranı sermaye belirler. Buna göre de onun şirkette bir aktif rolu yoktur ve ancak parasını şirket için yatırmıştır. Onun asıl ilgilendiği şey şirketin başarısı ve ona gelen kar payıdır.

Komandit şirkette yalnız bir ticari amacla kurula bilir. Asgari sermayesi olmamakla beraber, ortak sayısı da sınırlı değildir. Limit olmaksızın ortak kabul ede bilir. En az bir komandite ve komanditer ortak olması şirketin kurulması için yeterlidir. Yine de kollektiv şirkete benzer olarak, tüzel kişiler ortak olamazlar.

1.4.3. Sermaye Şirketleri

“Sermaye” kelimesi farscadan gelmekte olup, sözlükte bir işletmenin yaratılması ve yürütülmesi için harcanan para olarak tanımlanır. Sermaye deyince aklımıza ilk olarak para ve paraya çevrilebilen menkul değerler gelir.“Şirket” sözü ise arap dilinden “şirk” sözünden ortak, şerik manasını verir. (K. Emin, Azərbaycan Korporativ huququ.2014, s.16)

Sermaye şirketlerinin tanımını verirsən, bir ünvanla işltilerek, ticari amacla kurulan, kar amacı güden, tüzel kişiliye sahip olan ve farklı kişiler tarafından sermaye yatırılarak bu sermaye ile sorumlu olan kurum

anlaşılır. Bu şekildeki şirketler kapitalist düzeninin en yaygın kuruluşlarıdır.

İstanbul borsasında sermaye şirketlerinin hisse senetleri alınıp satılmaktadır. Yatırım fırsatı veren aracı broker ve diller şirketleri bu şekilde kurulurlar. Bu tip şirketlerin mevzuatta daha kolaylıkla faaliyeti olduğu için daha yaygındır. Ekonomimizdeki ve Türkiye'deki payları oldukça yüksektir. Şirketler her sektörde aktif faaliyet yapabilirler. Bu şirketin en büyük artısı ortakları ile ilgilidir. Ortaklar kendi sermayesi ile sorumlu oldukları için, işler kötüye gittiğinde yalnız bu sermaye ile risk taşırlar. Örneğin, Ahmet Can'ın 80.000TL sermaye verdiği şirketi iflas etti diyelim. Şirket borçları için yönetim, Ahmet Can'dan herhangi bir talepte bulunamaz. Ahmet Can sadece vermiş olduğu 80.000TL'nı kaybedecektir.

İlkin zamanlarda sermaye şirketleri yalnız kralın emri ve onayı ile kurula bilirdi. İngilizceden “cooperation” kelimesi de burdan gelmektedir. Bu şirketlerin ilkin örneği Doğu Hint şirkettir. Bu şirketin faaliyet alanı İngilterenin ve diğer sömürgecilerin topraklarında ticaret yapmak ve varlanmak olmuştur.(Soydan ve diğ., 2000).

1.4.3.1. Anonim Şirket

Bu tip şirket en yaygın ve bilinen türdür. Bir ticaret ünvanı altında işletilmek üzere kurulan ve borçlarından yalnız sermayesi ile sorumlu olan şirket türüne anonim şirketler denir. Bir anonim şirket onun adı ve faaliyet konusunu gösteren ibare, sermayesi ve işletme ünvanından oluşur. Anonim şirket borçlarından yalnız sermayesi ile değil,

bilançonun aktif kısmı ile de sorumludur. Yani onun taşınır ve taşınmazları da borclar için bir sebeptir. (Kpss Ticaret Hukuku Ders Notları 2018)

Anonim şirketlerde tüm kararlar, oy birliyi ile alınır. Şirketlerin çoğunluğu yöneticiler açısından dışarıdan almaya üstünlük verirler. Pek de iyi sonuçlar alırlar. Devlet adeta anonim şirketleri üç kez denetler. Bir kuruluş tarihinde, biri faaliyet zamanında ve sona erme aşamasında. (Şengür, 2011: 108-119).

Türk ticaret kanunu anonim şirketleri ortak sayısı den az olmayan, kendir sermayeleri ile ortak olan ve yalnız şirketin yanı tüzel kişiliyin mal varlığı ile sorumlu olan şirket gibi tanımlar. Aşağıda bu şirketin bazı esas unsurlarına yer verilmiştir:

- Ortak sayısı asgari miktarı vardır. Bu rakam 5`dir.
- Eğer şirketin ana sözleşmesinde yer aldıysa, şirket tüm bu faaliyetlerde buluna bilir.
- Asgari sermaye 50 000 Tl olmalıdır.
- Tüm anonim şirketleri temsil edecek 3 kişiden oluşan yönetim kurulu vardır.
- Tahvil ve hisse senedi çıkarmakta serbesttirler.
- Sermayesi 1 TL`lik paylara bölünerek halka açıla bilir. Bu hisseleri alanlar şirkete ortak olurlar. Şirket sermayesinin hepsi ödenmedikçe hamiline yazılı senet çıkaramaz.
- Zorunlu olarak bir kişiden oluşan denetim kurulu vardır.
- Her yılın ilk 3 ayında genel kurul toplantısı olmalıdır.
- Kurumlar vergisi mükellefi olurlar.

➤ Şirket borçları şirketin tüm malvarlığı ile sınırlıdır. Ortakların sorumluluğu ise koyulan sermaye miktarı ile sınırlıdır.

➤ Anonim şirketler TTK`a tabidirler. Yalnız ortak sayısı 250`i aşan şirketler Sermaye Piyasası Kuruluna tabidirler. Yani onların kanunlarına ilişkin hareket yaparlar.

➤ Kararlar oy çoğunluğu ile alınır.

Anonim şirketler genel olarak üç grupta toplanabilir. Bunlar esas bölünme noktaları olduğu için aşağıda bilgi verilmiştir.

➤ Aile anonim şirketleri, tür olarak 250 ortak sayısını geçmediği için TTK`ya tabi tutulurlar. Bunlar adeta on ortak sayısını geçmez ve aile içi bir şirket olur. Türkiyede çok yaygındır.

➤ Halka Açık Anonim Şirketler, hisse senetleri halka açıldığı için ortak sayısı 250`i geçer. Riskleri ortak sayısına ilişkin az olmakla beraber hisseleri borsada olduğu için ani bir titreyişle şirket değeri düşebilir. Sermaye piyasası kuruluna tabidirler.

➤ Holdingler, birden fazla şirketin yüzde ellisinden fazlasını alarak kendine katan şirketlere denilir. Bu tür anonim şirketler diğerlerini yutarak kendinden asılı hale salırlar. Onların tek geliri satın aldıkları hisselerden gelen kar payları, temettülerdir. Holdinge ana şirket, holdingin hisselerini satın aldığı şirkete ise yavru şirket denir. Her ikisi faaliyetlerinde bağımsızdırlar, fakat karar yetkisi ana şirkettedir. Holdingleri yasal düzenleme açısından zayıf olarak belirtmek isterim. Çünkü hala güçlü bir düzenleme olmamaktadır. (Evren Dilek Şengür, Yeni Türk Ticaret Kanunu İle Anonim Şirketlerde Sermaye İle İlgili Getirilen Yenilikler, 2011, Ss.108-119)

Tablo1. Anonim Şirket Türleri

Kuruluş formasına göre	Özellikleri
✓ Ani	Aile (halka kapalı anonim şirketler)
✓ Tedrici	Halka açık
✓ Tür değişme	Özel yasalarla kurulan anonim şirketler
✓ Birleşme	✓ Bankalar ✓ Sigorta şirketleri ✓ Kamu iktisadi teşekkülleri (KİT) ✓ T.C. Merkez Bankası ✓ Özel finans kurumları Holdingler ✓ Çok uluslu holdingler ✓ Ulusal holdingler ✓ Aile holdingleri

(İşletme Mevzuatı ve Yükümlülükleri Rehberi, Serdar Ala,
Ankara,2006)

1.4.3.1.1. Anonim Şirketlerin Kuruluş Şekilleri

Hukukta anonim şirket asgari sermayenin teşkili ve ödenmesi, kanun gereğince ölçülere yani ortak sayısına ulaşarak tüzel kişilik kazanması halinde kurulur. Kuruluş şekli şirket türüne göre farklılık gösterir. Anonim şirketlerde kuruluş şekli standardı yoktur. Bu şirketlerin kendisine bırakılmıştır. Anonim şirketler iki şekilde kurulur, ani kuruluşla ve tedrici kuruluşla.

Ani kuruluş. Ani kuruluş şekli adeta halka kapalı şirketlerce yapılır. Şirket ortakları tüm sermayeni yatırmakla ani kurulur. Bu kuruluş şeklinin süresi kısa ve formalitesi azdır. Anonim şirket ortakları hem

tüzel hem de gerçek kişiler ola bilirler. Bu kişiler en az beş kişiden oluşarak şirket yaratırlar. Kurucu ortakların sermayelerin %25'i kuruluş tarihinden ilk üç ay içerisinde ödenmelidir. Kalan tutar ise ortaklar üç yıl içerisinde ödemeyi edinirler. Ani kuruluşta ortaklar kendileri ana sözleşmeyi yazarak onaylatmalıdırlar.

Tedrici Kuruluş. Bu tip kuruluş şekli halka açılmayı hedefleyen şirketlerce yapılır. Şirket küçük tasarrufları bir tek tüzel kişide cemleyerek yatırım yapan kişilerce yapılır. Devlet adeta bu tip kuruluşlara yardım ve teşvik eder. Halka hisse senetlerini arz eden şirketler Sermaye Piyasası Kuruluna tabi tutulurlar. Sebep ise ortak sayısının 250'i geçmesidir. Ortaklar bu şekilde serameyenin %10'nun ödemeye borçludurlar. (<http://www.dersmuhasebe.com/sirketler-muhasebesi/anonim-sirket.html>,2018)

1.4.3.1.2. Anonim Şirketlerin Yönetim İle İlgili Organları

Tüzel kişiliğe malik şirketler kendi faaliyetlerini efektif yürüte bilmeleri için yönetimle ilgili güçlü bir organları olmalıdır. Tüm organlar şirketin siciline tescil edilir. Ana sözleşmede tüm yönetim kurulu üyeleri belirtilir. Türk ticaret kanunu şirketlerin yönetim organlarını üç grupta toplamıştır.

- Genel kurul
- Yönetim kurulu
- Denetçiler

Genel Kurul– şirketin ortaklarından oluşur. Her bir ortak genel kurula üye olur. Kanunen her hesap döneminin yani 31 Aralık döneminden sonra 3 ay içerisinde toplanmak zorundadır. Fakat bazı olağanüstü durumlar da ola bilir. Toplantı bildirimi 15 gün önce tüm üyelerce

mektupla bildirilir. Mektupta görülecek gündem maddeleri ve ek olarak gerekli olan mali tablo ve raporlar da yer alır. Karar aşamasında ortaklarca alınan kararlar ya ret ya da kabul edilir. Her ortağın oyu onun sahip olduğu sermaye payı ile orantılıdır.

Yönetim Kurulu – Genel kurul tarafından seçilen kişilerden oluşur. Normalde 3 kişiden oluşur fakat halka açık kişilerde 5 kişiden de oluşabilir. Yönetim kurulu şirketi yönetmekte yükümlü olup genel kuruldan sonra daha yetkili organdır. Bu üyeler şirket ortaklarından yani genel kuruldan ve gerçek kişilerden oluşur. Tüzel kişi ortaksa onun adından yönetimi yapabilir. Ancak üyelerin yönetim ve şirket konusunda geniş bilgi ve tecrübeye sahip olması aranan özelliklerdendir. Üyeler en çok üç yıllığına seçilebilirler. Yönetim kurulu üyeleri genel kurula karşı sorumludurlar ve 3 ayda bir ve ya tayin edilen sürelerde raporlamaya yükümlüdürler.(Kpss Ticaret Hukuku Ders Notları, 2018)

Yönetim kurulu üyelerinin görevleri şunlardır;

- Genel kurulun toplantılarının teşkili,
- Şirket yöneticilerinin atanması ve azilleri,
- Şirketin denetlenmesi,
- Şirketi zarara uğratacak iş ve işlemlerden kaçınılmalı, finansal durumu kontrol etmeli,
- Yıl sonu raporlama işlemleri
- Karın dağıtımını için öneride bulunulması,

Yönetim kurulu üyeleri işleri ve şirkete sağladıkları katkı karşılığında şirketten ücret alırlar. Bunun yanında yıl sonunda koyulmuş hedeflere çatma halinde ilave ikramiyeler ala bilirler.

Üst yönetimin bu konuda şansları daha yüksek olup sık sık ikramiyeler, bonuslar alırlar.

Denetçiler – Anonim şirketlerde şirketin ve pay sahiplerinin haklarını korumak için genel kurulca seçilen organdır.Şirketin tüm alanlarını denetlemek için birden fazla seçilme zorunluğu olan bir yasal düzenlemedir. Denetçi seçilebilmek için türk vatandaşı olması şarttır.(Yanlı , 2005-2006: 69)

Denetçilerin görevlerini aşağıdaki gibi sıralaya biliriz:

- Yönetim kurulu ile birlikte bilançonun tayini ve birlikte yapılması
- Üç aydan çok olmama şartı ile şirkette denetim yapmak, bu hem periodik olmalı,
- Şirket defeterlerinin doğruluğunu en az altı ayda bir denetlemek,
- Bütçe ve bilanço denetimini yapmak,
- Genel kurul toplantılarında bulunmak,
- Pay sahiplerinden gelebilecek şikayetleri inceleyerek rapor etmek,
- Yönetim kurulunun ihmali veya suiistimali halinde genel kurul toplantıya çağırmak, yaranan dengesizlikleri genel kuruluna raporlamak.

1.4.3.2. Limitet Şirket

Bu tip şirketler adeta sermayesinin az olması nedeni ile hem halka kapalı olurlar, hem de çok yakın akrabalar arasında kurulur. Limitet şirket iki ve ya daha fazla kişi arasında kurulmakla birlikte, sermayesi belirlenmiş olup yalnız ortakların koydukları sermayeleri ile sınırlı sorumlu oldukları, şirketin ise tüzel kişilik olarak tüm malvarlığı ile sınırlı olduğu şirket turudur. İşleyişi açısından anonim şirketlere benzediğinden, bazı alanlarda TTK'da hükümleri bulunmadığı için anonim şirketler gibi kanuna tabidirler.(Eyyüp Aktepe, 2006,)

Diger şirket türlerinden farklı olarak sınırlı sorumlulukla birlikte bazı vergi yükünden de azattılar. Bu avantajlar şirketin vergini kişi adına deyil şirketce ödemiş olması ve bu durumda da bazı durumlarda yüksek gider gösterip yalnız karından vergi ödemektedir. Vergi şirketin sahibi tarafından değil şirket tarafından ödenmiş olup, kanunen bazı ayrıcalıklar içerir. Sahipkar kendi ücretinin vergisini, şirket karından ona ayrılan paradan öder. Sonuçta ödeyeceyi vergi miktarı daha düşüktür.(http://oneal.research.ucf.edu/Class/GE5516_4152/Business%20Structure/Business%20Formation-Ownership%20Structures.pdf, 2018)

Limitet şirketlerin özellikleri aşağıdakilerdir.

- Ortak sayısı asgari olarak iki, en yüksek sayı ise 50 kişidir.
- Sermaye miktarı 5 bin TL olup paylara bölündüğünde bir pay iyirmi beş TL`dir.
- Asgari bir mudürün olması şarttır.
- Ortak sayısı iyirmini geçmezse genel kurula gerek yoktur.
- Sigortacılık yapamazlar. (acenteler hariç)
- Bankacılık, Faktoring, varlık yönetimi, finansal kiralama, bireysel emeklilik tasarruf ve yatırım şirketi olarak kurulamazlar.
- Paylarını bölme için hisse senedi, borçlanmak için tahvil çıkaramazlar.
- Ortak sayısı iyirmini geçmezse denetçiye gerek yoktur.
- Anonim şirketlerdeki gibi sermayenin %25`ini ilk üç ay içinde, kalanını ise 3 yıl diliminde ödemek zorundadır.

1.4.3.2.1. Limitet Şirketlerin Yönetimi İle İlgili Organları

Yönetim organları aşağıdaki gibidir:

- Genel Kurul
- Müdürler
- Denetçiler

Genel kurul - Genel kurulunun fonksiyonları anonim şirketlerle aynıdır. Ortak sayısı iyirmiden azsa genel kurul yerine ortaklar kurulu karar alır. Ortaklar kurulu şirketin en hayati kararlarını alırlar. Ortaklar kurulunun bazı yetkileri vardır ki, diğerlerine devredemez. Ortaklar kurulu, ana sözleşmenin değiştirilmesini, müdürlerin tayini, denetçi seçimi, bilanço ve kar zarar hesaplarının belirlenmesi, şirket feshini diğerlerinin kararlarına bırakamaz. Tüm bunlar kurulun kendisince kabul edilmelidir.

Müdürler—Limitet şirketler de anonim şirketlerde yönetim kurulu gibi yönetimi müdürler yapar. Şirketi temsil hakkı müdürlere verilir. Müdürler ortaklarca ve ya dışarıdan seçilebilir. Müdürlerin kimler olacağı hakta bilgi işletmenin ana sözleşmesinde belirtilir.(Durmaz, 2017:25)

Limitet şirketlerde müdürler şirketi yönetmekle birlikte hem de şirketi temsil ederler. Şirket içi azil ve ya tayin işlerine karar verirler. Kimlerle işleneceği kimin şirketi terk edeceğine karar verirler. Ortakların sayısı iyirmiden az olarsa genel kurul kararlarını iptal etmelerini isteyebilir. Gerekli tüm belgelerin, defterlerin, yükünlüklerin yerine getirilmesini sağlar. Ana sözleşmeye ilişkin değiştirmeleri zamanında yerine getirir. Şirketin risklerini yönetmekle beraber, zararlı rekabetten kaçınır. Esas maksadı şirketi doğru yönetip kar kazanmak olmalıdır. Yıllık ve dönemlik faaliyet raporlarını hazırlar ve genel kurula sunar.

Denetçiler– limitet şirketlerde ortak sayısına bağlı olarak kalırlar. Eğer asgari 20 ortaktan azsa denetçiler kurulu olmaz. Anonim şirketlerdeki gibi iş yaparlar. Şirketin tüm şübe ve departmanlarını denetlerler. Asgari sayısı iki olup şirketin operasyonlarını ve aksaklıkları belirlemekte yükümlüdür.

1.4.3.3. Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Şirketler

Ortaklarının bir kaçının şirketinalacak ve borçlularına karşın bir kollektif ortak ola bileceği, kalanlarınınaynı olduğu gibi anonim şirket ortağı gibi yükümlü olduğubir şirket türüdür. Adi komandit şirketdeki gibi komandite ortak sorumluluğu sınırsız olur.Komanditer ortaklar da diğer komanditerler gibi yatıracakları sermaye miktarı kadar sorumludurlar. Bu tip şirkete diğer sorumluluğu sınırlı olan anonin, limitet şirketler gibi şartlar uygulanır. Tüm mevzuat sermaye şirketlerine benzer olduğu için aynıdır. Uygulamaya gelince ise Türkiyede bu şirkettürü hiç yoktur.

(https://assets.garanti.com.tr/assets/pdf/tr/kobi_sirketkur/Adi_Kollektif_Komandit_Sirketler.pdf, 2018)

İKİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK TİCARİ ŞİRKET TÜRLERİ(AZERBAYCAN)

2.1. AZERBAYCAN HUKUK SİTEMİ

Azerbaycan hukuk sistemi eski Sovyetlerden kalma mirası kendisinde taşımaktadır. Bazı durumlarda hukuk dalları bire-bir olarak Rusya hukukundan tercüme edilmiştir. Çağdaş ülkemizde şimdilerde bazı hükümler üzerinde işlenilmekte ve kararnameler şeklinde ilaveler edilmektedir. Tüm ilavelerin birleştirilib yeni kanun çıkarılması doğrultusunda ise alakadar kurumlar tarafından kanun layihesi hazırlanmaktadır.

Azerbaycan hukuk sisteminin özelliklerini izah etmezden önce genel olarak giriş yapmamız uygun olur. Nasıl ki, genel olarak bir fikir oluşturula bilinsin.(K. Emin, Azerbaycan Korporatif hukuku.2014)

a) Şirketler adeta “Mehdud Mesuliyyetli Cemiyet” olurlar. Anlamı odur ki, şirket kendi borçlarından dolayı yalnız sermayesi ile sorumludur, kişinin malvarlığının borçlarla hiçbir ilgisi yoktur. Ortakların söz hakları ise onların şirkete yatırdıkları sermaye ile doğru orantılıdır.

b) Şirketler ayrıca hükuki statüye maliktirler. Bu prinsibin esasını İngilterede 1897’ci ilde yapılan “*Salomon v. Salomon &Co.*” işinin mehkeme kararı vesile oldu. (Salomon v A Salomon &Co, 1897, ss. 22.)Bu karara göre her bir şirket kendi kurucusundan ayrı olarak tüzel kişilik yaradıp malvarlığına sahip ola bilir, mahkemede kendi adından konuşa, ticari ve hukuki işlemler yapa bilir. Bunun anlamı odur ki, tıpkı gerçek kişi gibi işlemlerde bulunur, sadece sorumluluğu sermayesidir.

c) Şirketin faaliyetini uygulayan onun kendi tüzüyüdür. Bu tüzük vasıtasıyla tüm operasyonlar yapılır. Bazı şirketlerde bu kontitusyon hakkı gibi bir güce çevrilmektedir. Şirket ortakları bu kararlar doğrultusunda birleşir ve tüm adımlar buna göre de atılır.

d) Şirketin genel organı ortaklar kurulu ve ya genel kuruldur. Bu kurul vasıtasıyla şirketin tüzük ve nizamnamelerinde değişiklikler parılır, tale yüklü kararlar verilir. Yönetim kurulu ise şirketin tüm operasyonlarının doğru düzgün yerine getirilmesinde sorumludur. Denetçiler ise şirket içi arızaları, hile ve yanlışlıkları zamanında saptayıp genel kurula iletmeli ve düzeltme işlemlerini yapmada sorumludur.

e) Şirketin genel olarak 2 tip hisse senedi vardır: Adi ve imtiyazlı. Adi hisse senedi şahsa ses hukuku ve temettü geliri vaat ediyor. İmtiyazlı hisse senetleri ise temettü ve ses hakları ile birlikte şirket fesih olursa kalan malvarlığının kendi oranına uygun olarak pay almasına olanak sağlar.

Azerbaycanda ilk ortaklık türü “birge faaliyet” adı altında olmuştur. (K. Emin, Azərbaycan Korporativ huququ.2014, s.16) Bu şirket türünde iki ve daha çok şahıs bir iş kurmak amacı ile bir araya gelirler. Burada ortaklar borçlarına kendi malvarlıkları ile de sorumludurlar. Bundan başka komandit ortaklıkla vardır ki, komanditler ancak kendi sermayesi ile sorumludurlar ve idari işlerde iştirak etmezler ancak sermaye koymakla yetinirler.

Ortaklıkların biznes modeli gibikullanımının azalmasının ilk ve esas nedeni ortaklığın borçlarına göre kendilerinin de malvarlıkları ile sorumlu olmalarıdır. Lakin buna rağmen, ABD və Avrupa ülkelerinde ortaklık türlerinin geniş kullanımı merak yaratıyor. Kullanım alanları adeta küçük KOBİ'lerdir. Bunun esas nedenini hemin ülkelerin hukuk sisteminde

aktarmamız iyi olurdu. Azerbaycan və diğər MDB ölkelerinden farklı olarak, ABD və bir sıra Avrupa ölkelerinde tam ortaklıklar şirket gibi vergilenmeye tabi tutulmuyor. Yani ortaklığın elde etdiği gelirler üzre vergiler ortaklıktan tutulmur. Ortaklık vergi ödeyen şahıs hesap edilmir. Tüm vergiler ortaklıkta sahip olduğu paya orantılı olarak ortaklar tarafından ödenir. Şu mekanizma, elde olunan gelirin iki defa vergilenmeye tabi tutulmasının karşısını alıyor. Azerbaycan vergi pratiğinde ise ortaklık şirket gibi (ASC, MMC) vergilendirilir. Kolay bir misal olarak vergilendirmeni şu şekilde gösterebiliriz. . Mesela, "Ali və Toğrul tam ortaklığı" gelirinden ortaklık adından kurumlar vergisi ödüyor. Vergi ödenişinden sonra qalan netkar ortaklar arasında bölündüğünde ilave "dividend" yani temettü vergisi tutulur.

Tam ortaklıkla yanaşı, kommandit ortaklık da mevcuttur. Kommandit ortaklığın hususları odur ki, burada en az bir kişi tam ortak olmakla, birden çok komandit ortak ola bilir. Bu modelde is tam ortak tüm malvarlığı ile sorumludur, kommandit ortaklar ise yatırdıkları sermaye oranısındasorumludur. İlave olarak tam ortağın yönetimle ilgili fonksiyonları ve gücü daha çoktur. Diğər büyük ölkelerde bu tip ortaklıklar *Limited Partnerships* sermaye fonlarının yaratılışında geniş kullanımdadır.

Bir soru ortaya çıkıyor, MMC ve ASC olduğu yerde adi ortaklıklara ne ihtiyaç var? Sorunun cavabı şudur: Ortaklar istedikleri zaman ortaklığa yatırdıkları parayı götürüb çıka bilirler. Bununla yanısıra bazı kararlar mevzuat ile tenzimlenebilmekte ve daha kolay olmaktadır. Bu tür kuruluş şekli büyük olmayan şirketler için uygundur.

2.2. ŞİRKET TÜRLERİ VE HUKUKİ YAPI

Şirket türleri ülkemizde farklılık arz etmektedir. Bu türlere genel bakmamız tümü hakkında bir sonuç çıkarmamıza vesile olacaktır. Şirketler iki ve daha kişi tarafından ve ya halka açık olarak faaliyettedirler.

2.2.1. Ortaklıklar

Ortaklıklar Azerbaycanda yaygın olmayan şirket türüdür. Yaygın olmama sebebi vergi ve kanunlar açısından olumlu olmamsı gösterilebilir. Batı ülkelerinde yaygın kullanılan ortaklıklar için adeta ayrıcalıklar tanınır. Bunlar esasen Almanya için geçerli olup “KOBİ”lerin yaygınlığından ireli gelir. Bu ülkelerde ortaklıklar için büyük şirketlere uygulanan kurumlar vergisi uygulanmamakta ve şirketin karından payladığı temettü vergisi alınmamaktadır. Azerbaycanda ise MMC ile ortaklık arasında vergi açısından fark olmadığı için bu tür şirketleri kurmanın ticari açıdan bir manası görülmemektedir.

Ortaklıkların genel özelliklerini aşağıdaki gibi gösterebiliriz:

- Ortaklık ticari kurumdur, kar amacı taşıyan tüzel kişiliktir;
- Ortaklık şirket sermayesinin ortaklar arasında eşit dağıtıldığı şirket türüdür. Bu pay şirketin aktifleri üzerinde pay olmayıp sadece sermaye ile ilgilidir.

Ortaklıklar şirketlere benzerlik gösterebilir de farkları da vardır.

Ortaklığın borçlarından dolayı birge sorumludurlar. Sermaye tutarı yetmediği takdirde kendi malvarlığı ile sorumludurlar. Dolayısı ile parası yetmediğinde kendi emlakını da ortaya koyarlar. Şirketlerde ise tam tersidir. Yalnız kendilerinin koydukları sermaye tutarı ile sorumlu olup kalan tutarı ödemeyi ertelemektedirler.((MM-nin 97-99 maddeleri)

Şirketlerde iştirak hakkı ortaklığa kıyasla kolay geçmekte. İsteddiği şahsa satır ve hemin şahıs onun yerini alır. QSC ve MMC'lerde bu durum tasdik/onay vasıtasıyla yapılmakta. Ortaklıkta ise yeni bir ortağın girmesi ve ya çıkması halinde ortaklığın varlığının durdurulması ile biter.

Ortaklığın işleri bilhassa ortaklar kendileri yaparlar. Yönetim ve denetim kendi ellerindedir. Şirketlerde ise yukarıda denildiği gibi böyle değildir.

Ortaklıklar hakta kanunlar daha olumlu ve liberaldir. Esas senet olarak ortaklık nizamname ve ya tüzüyü gösterilir. Şirketler ise karmaşık idari birimlerdir.

2.2.2. Sehmdar Cemiyetler

Devlet kanunumuza esasen Sehmdar Cemiyetler özkaynakları belirli sayıda hisselerle bölünmüş ticari kurumlardır. (MM-nin 98.1. maddesi)

Sehmdar Cemiyetlerin iştirakçıları şirket borçlarına göre sorumluluk taşımazlar yalnız onlara ait pay miktarında şirket zararlarına ortak olurlar. Hisse senetlerinin çok kolay el değiştirmesi ve kolaylıkla hisse sayını artırma bilme bu tip kurumları diğer şirket tiplerinde n avantajlı yapar. SC-nin esas özelliği odur ki, emisyon yapılan hisselerin toplam tutarı hissedarların elinde olan hisselerin değerlerinin nominal tutarına eşit olsun.

Hisselerin kağıt olarak emisyonu ile yanaşı elektron formatta da yapılabılır. Bunun için bu senetlerin reyestrde olması şarttır.

2.2.2.1. Açık Ve Kapalı Sehmdar Cemiyetler

ASC ve QSC-nin temel ayırt edici hüsusları hisse senedi yerleştirme prosedürü, yabancı el değiştirmesi ve satın alınmasında ayrıcalık tanınmasından ibaretdir. ASC-nin hisse senetleri borsada açık yerleştirilir ve hiçbir sınırlama olmaksızın seneti alma ve satma hakkına sahiptir. QSC-nin hisse senetleri önceden belirlenmiş şahıslar arasında

yerleştirilir. QSC-nin hisse senetleri satılarsa ilk şirketin hissedarları hemin hisseleri üçüncü şahıslara satılan fiyattan alma avantajına sahiptirler. Buna “üstünlük hukuku” denir. Bu hukuku kullanacakları halinde yalnız 3-cü şahısların alacakları fiyattan almalı, aksi taktirde hisseni satan bundan vaz geçmekte haklıdır.

Kendi hisselerini satmak isteyen hissedar bunu diğerlerine yazılı formda duyurmalı, hisse fiyatı ve koşullar konusunda geniş bilgi vermelidir.

Not etmemiz gereken bir husus ise QSC hisselerinin elde edilmesi üzre üstünlük hukuku bağışlanma ve vereselik durumunda geçersiz sayılır.

ASC ve QSC-nin farkının diğer ölçütü ise QSC-de 50-den fazla sehmdar olamamasıdır. (Bakanlar Kurulunun 224 №-li kararı, 23.12.2000) ASC-de ise bu sınır koyulmamakla yanısıra limitsiz olduğu bildirilmektedir.

Diğer fark ise finansal tablo ve raporların halka açık olmasıdır. QSC-ler ise bu informasyonu yalnız kanun üzre nezerde tutulan olağanüstü durumlarda açıklar.

Tipler için tesnifat dışında, yürürlükteki mevzuat şirket faaliyetlerinden asılı olarak SC-leri növlere ayırır. SC-ler faaliyet kaösamına göre, banka, yatırım, sigorta alanlarına bölünür.

Bu alanlarda faaliyet gösteren şirketler için özel yasalar olduğundan kendi yasalarına tabidirler.

2.2.2.2. Mehdut Mesuliyet Cemiyet

MMC – bir kaç kişi tarafından, kayıtlı sermayesi ortaklar arasında belirlenen ölçüde bölünün şirket türüdür. MMC bütün ona ait taşınır ve ya taşınmaz emlak karşısında sorumluluk taşır, hissedarların şahsi borçlarının bununla hiçbir alakası yoktur. Hissedarlar da uygun olarak yalnız şirkete koydukları sermaye ile orantılı olarak şirket borçlarından sorumlu tutula bilirler.

MMC girişimcilik faaliyetinin en yaygın şeklidir. Şirket şeklinde iş yapmada bu türü daha elverişli yapan faktörler aşağıdakilerdir.

- Hisse emisyonu ve yerleştirme ihtiyacının olmaması
- Kayıtlı sermayesini daha çabuk artırma olanağı
- Kendi faaliyeti hususunda bilgi verme zorunluluğunun olmaması
- Daha asan idari imkanlar
- SC ile kıyasla daha pozitif hukuki düzenlemeye tabi tutulması.

MMC-nin iştirakçıları hem tüzel hem de gerçek kişiler ola bilirler. Bir şahıs tarafından da kurula bilir ki, bu halde iştirakçı yalnız kendisi olacaktır.

Mevzuatta MMC-nin iştirakçı sayısına sınırlama getirilmesi nezerde tutulsa(MM-in, 88.1-ci maddəsi) da genel şartların olmasına karşın hala kesin say limiti atanmamıştır.

Mevzuatta MMC-nin iştirakçı sayının belirlenen limiti geçmesi doğrultusunda ASC-ye çevrilmesi öngörülmüştür. Aksi halde mahkeme kararı ile şirket fesih edile bilir. Bu limit belirlenmediği üzere bu karar manasız olarak kalır.

MMC ve ASC-in arasında olan temel fark ASC-de sermaye yapısını hisseler, MMC-de ise paylar teşkil eder. Mesela, MMC-de %50 paya sahib hissedarın payı, uğurlu bir yıl sonucunda arta bilir. Eğer 1000 manatlık aktifi olan şirket bir yıla aktiflerini 10 000 manata artırırsa 500 manatlık pay, 5000 manata arttığı aşkardır. ASC hissedarın payını daha net bildirse de MMC-de bu genel havuzun bir kısmı gibi gözükmektedir. Bununla birlikte, MMC-nin iştirakçıları diğer katılımcılar tarafından satılan payları üçüncü (yabancı) kişilere sunulan bir fiyata ulaşmada avantaj hakkına sahiptir. Eğer katılımcı bir anlaşmaya dayanarak,

hisselerin alınması hakkında bir ortak görüşe gelinmemişse ancak öz paylarına orantılı ölçüde satılan miktarı ala bilirler.(MM-nin, 93.3-cü maddəsi)

MMC iştirakçalarına yetki ve sorumluluk verilmesi mevzuatta gösterilmir. Tecrübede ise öz bilik ve becerisini şirkete adayan kişiler için diğer hakların tanınmasına lüzum görülüyor. Bu finansal açıdan ilgili şahıslar için avantaj ola bilir.

Şirketin bir iştirakçısına ilave sorumlulukların adanması, şahsın razılığı esasında, genel iştirakçıların 2/3 hissesinin oy çoğunluğu esasında kabul edilir.(Suxanov, Ooo v Qrajdanskom Prave, Xozaystvo i Pravo, 1998, N5)

MMC iştirakçısı diğer ortak ve ya pay sahipletinin onayını almadan şirketten ayrıla bilir. Bu durumda ona ait malvarlığı pazar fiyatı üzerinden natura şeklinde geri ödenmelidir. (MM-nin, 96-cı maddəsi)

AR “Mülki Mecelle”sine göre MMC-nin her bir iştirakçısının kayıtlı sermayede payı kadarında kar elde etme hakkı vardır.

2.2.2.3. İlave Mesuliyyetli Cemiyet

İMC – kayıtlı sermayesi ile kurulan ve sermayesi paylara bölünün şirkettir. Şirket ortakları paylarından ilave kendi malvarlıkları ile de sorumluluk taşırlar. MMC-lerin diğer bir türü olduğundan mevzuatta aynı şartlar geçerlidir. MMC-den farklı en esas nokta malvarlığı ile de sorumlu tutulmaktır.Bu sorumluluk tüm borclarda değil yalnız borçun kendi verdiyi payla orantılı miktarı ile kısıtlıdır. Şirket ortaklarından birinin iflas durumunda ise, genel borç yine payla orantılı olarak ortaklar arasında paylanacaktır.

Bu şirket türü uygulamada çox az rastlandığından araştırmamızda ancak bilgi olarak yer almıştır.

2.3. TİCARİ ŞİRKETLERİN KURULMA ŞARTLARI

Ülke mevzuatımıza esasen tüzel kişilik, tüzel kişiliye ait bir kaç birimin birleşimi yoluyla yaratıla bilir.

Bu prosesi 3 kısma ayıra biliriz:

- Senetlerin (formalite) hazırlanması
- Sermayenin saptanması
- Şirketin devlet kayıdı (reyste)

İlk aşamada şirketin yaranması hakkında kararın alınması, sözleşmenin bağlanması ve şirketin sermayesinin kabulü yer alır. Diğer iki aşama sermayenin ödenmesi ve devlet kaydını içerir.

MM-nin 45,87 ve 98-ci maddelerine uygun olarak bir ve ya bir kaç tesisçinn kararı ile şirket kurula bilir. Şirket kurumu baresinde karar tesis yığıncağı tarafında verilir. Aşağıdaki kararlar yer alır:

- Şirketin tesisi
- Tüzüyün onaylanması
- Tesisçiler tarafından sermaye kısmında yatırılacak para ve para benzerlerinin değerinin saptanması
- Şirketin yönetim kurulunun seçilmesi

Şirketin kurulması tesis kurulunun oybirliyi ile kabul edilir. (MM-nin 87.6 ve 98.12-ci maddeleri) Bunun sonuncunda aşağıdaki şıklarda belirtiler hususlar kararnamede öz aksini tapar.

- Şirket adı ve hukuki forması
- Şirketin yaradılma maksadı
- Şirket tüzüyünün onayı
- Yönetim ve denetim organlarının seçilmesi
- Özsermayenin onayıve miktarı.

Bu karar tüm kağıtlarla birlikte tüzel kişilerin kaydını yapan devlet organına teslim edilir.

2.4. ŞİRKETLERİN YENİDEN TEŞKİLİ

Yeniden teşkil hukuki bir proses olup, buna tüzel kişiliyin tasisi ve aynı zamandan feshi aittir. Şirket yalnız tesis olunma yolu ile değil, yeniden teşkil yoluyla da kurulabilir. Bu iki usulün farkı odurki, yeniden teşkil sonucunda yaranan şirket evvelki şirketin hukuk ve sorumluluklarını üstlenir. Şirket feshi ile farklı olarak şirket sona ermez, ad değiştirib yeni şirket yaranır.

Mevzuatta yeniden teşkilin 5 növü vardır:

Birleşme – iki ve dah çok şirketin faaliyyetinin bitirilmesi ve onların hukuk ve sorumluluklarının ötürülmesi ile yeni şirketin yaranması.

Katılma – bir ve ya daha çok şirketin feshi onlardan birinin hukuk ve sorumluluklarının diğerine geçmesi

Bölünme – şirketin bütün hukuk ve sorumluluklarının yeni yaradılan şirkete ötürülmesi yolu ile yenisinin yaratılması.

Ayrılma – faaliyetini dayandırmadan, hukuk ve sorumluluklarının bir kısmı ötürmekle yeni şirketin yaratılması

Çevrilme – şirketin yönetim yapısının değiştirilmesi.(MM-nin 56.1-ci maddesi 1-4 maddeler)

2.4.1. Birleşme Ve Katılma

Birleşme ve Katılım kimi yeniden kurulma növlerinin yapılma prosesi yakın olduğundan birlikte bakmamız uygun olacaktır. Mahiyet itibari ile şirketlerin birleşmesi ve ya kendi hukuk ve sorumluluklarını diğerine ötürmesi yeni şirket yaranmasıdır. Katılma ise kendi hukuk ve

sorumluluklarını bir şirkete ötürürler. Katılım sonucunda şirket kendi özgürlüğünü itirir.

Prosedür olarak aşağıdakıların izlenmesi şarttır:

- Birleşme(katılım) hakkında anlaşma yapılması.
- Yeniden teşkil olunmada iştirak eden şirketlerin genel kurulunun toplantısı
- Yeniden teşkil olunan şirketin hissedarlarının genel toplantısı
- Devlet kayıt prosedürlerine uyum sağlamak

Birleşmede yeniden yaranan şirketin devlete kayıt anından, katılmada ise birleştirilen şirketin faaliyyetinin dayandırılması hakkında reyestrde giriş anından proses yekunlaşar. Kısacası, birleşmede her iki şirket kendi hayatını bitirip yenisine geçer , katılımda ise biri hayatını sürdüren diğeri ona katılır.

2.4.2.Bölünme Ve Ayrılma

Bölünme dedikte şirketin hukuk ve sorumluluklarının onun bazında yaratılan diğər şirketlere devr ederek yenilerin yaranması anlaşılır. Yani bir şirket yerinde diğər bir kaç şirket yaranmış olur. Ayrılmada ise şirket kendi faaliyyetini dayandırmadan yeni şirket yaranır ve sorumluluk, hukukların bir hissesini devr eder. Bu halde esas şirket kendi faaliyyeti durdurmuyor. Birleşme ve ayrılmada da yukarıda ayrıntıları verilen prosedürler izlenmekte, onun için tekrar yapılmayacaktır.

Bölünme formasında tüzel kişiliyin yeniden teşkili şirketlerin devlet kayıdı anından tamamlanmış hesap olunur və bölünün şirket fesh edilir. Ayrılma formasında ise yeni yaradılan şirket reyestrden geçtikden sonra tamamlanmış hesap oluna bilir.

2.4.3.Çevrilme

Çevrilme bir şirketin kurumsal-yasal formadan başka formaya geçidinin yapılmasıdır. MMC ASC-e ve ya aksi ola bilir. Yukarıda belirtildiği gibi bunlar yapıldığında aynı prosedür izlenmelidir.

Mevzuat ASC ve QSC-nin şirket kurumsal formasının değişmesini şirketin yeniden teşkili kimi söylemiyor. Nedeni ise odur ki, kurumsal-yasal forma değişikliğe uğramadığı için yeni bir şirket de ortaya çıkmaz. Bu durumda alacaklıları bilgilendirmek ve resmi işlemlerin yapılmasına lüzum yoktur. Sadece devlette belirli düzeltmelere gidilecektir.

2.5. ŞİRKETLERİN FESHİ

Şirketin feshi onun faaliyyetinin durdurulması yöntemidir. Tüzel kişilerin fesh olunması mevzutta MM-in 59-61-ci fıkralarında yansımıştır.

Şirket ya genel olarak ortaklar toplantısının kararı ile gönüllü, ya da devlet ve mahkeme kararı ile zorunlu olarak fesh ettirile bilir. Şirket kanuna aykırı iş dallarında faaliyet yaparsa, is yapma izni(lisenziya) olmadıkta, mevzuata aykırı diğer durumlarda mecburen fesih ettirile bilir.

Şirketin yaradılması zamanı maksad edinilmiş faaliyetlere çatma halinde ve ya faaliyet için tayin edilmiş zamanın bitmesi durumunda şirket gönüllü olarak fesih olunması için sebep ortaya çıkar. Aynı zamanda mevzuat “gönüllü” feshi gerektirir. Mesela, ikinci ve her finansal yıl bitiminde şirketin aktif toplamı, ödenmiş sermaye tutarının yürütme organı tarafından teyit edilmiş asgari miktardan az olarsa şirket fesih ettirilmelidir. (MM-nin 103.5-ci maddəsi)

Şirketin kurucuları ve ya onun feshi hakkında karar alan organ, fesih komisyonunu belirler.(MM-nin 60.2-ci maddəsi)Şirketin feshi hakkında karar derhal tüzel kişilerin devlet kayıt organına verilmelidir.

Şirketin feshi için hak tanınmış organ fesih komisyonu adlanır. Fesih komisyonuna sorumluluk yüklendiği andan itibaren, onun üzerine şirket adına mahkemede iştirak, onun adına şirketi yönetmek fonksiyonları koyulur.

Şirket faaliyeti döneminde edindiği tüm hak ve yükümlülükler fesih olunana dek onun kendi üzerinde kalır. Fesih komisyonuna yalnız bazı yönetim fonksiyonları aktarılır. Fesih komisyonu tüzel kişilik olmaz. Eğer her hansı bir alacaklı şirkete karşı borç davası açmak isterse, devlet reyetrinden çıkarılana kadar mahkemeye müracaat ede bilir.

Şirketin fesih prosedürü bir yılı aşmamalıdır. Bu yıl içinde fesih tam olarak bitmedikçe ilave bir yıl daha verilir.

Fesih süreci aşağıdaki aşamalardan geçer:

- Fesih barede bilgi alınması
- Fesih dengesinin tertib olunması
- Fesih sürecinin bitimi

2.5.1. Zorunlu Fesih

MM-in 59. Maddesinde zorunlu fesih sebeplerinin siyahısı verilmiştir. Faaliyetinde kanun gereği, ihlal ve kaba gerkeçler ortaya çıkarsa, mahkeme kararına ilişkin şirket fesih ettirile bilir. Onu da belirtelim ki, şirketin mahkeme kararına ilişkin feshi durumunda özel bir şekil yoktur. Bunun MM-nin 59-61 maddelerine ilişkin yapılmasını doğru sayıla bilir.(<http://www.erdem-erdem.av.tr/yayinlar/hukuk-postasi/limited-sirketlerde-hakli-sebep-fesih>, 2018)

Mevzuat şirketlere tüzel kişilik vererek faaliyetlerini nasıl yapabilecekleri konusunda bilgini vermiştir. Faaliyet yalnız devlet onayı (lisenzya) esasında yapıla bilirliyi de altını çizerek belirtilmiştir. Şirket eğer bu kanunları çiğnerse, kanuna aykırı faaliyet yaparsa mahkeme kararı ile fesihe başlana bileceyi kanunda önemle duyurulur. Bu norma şirketlerin faaliyetlerini kontrol etmek ve diğer şirket hukuklarının korunmasını sağlar. (MM-nin 59.2.3-cü maddesi)

Lakin mevzuatta şirket feshine sebep ola bilecek somut pozuntu halleri belirtilmediğinden, uygulamada bu norma formaliteye çevrilir.

2.5.2. İflas

Şirketlerin iflas halinde tasfiyesi mevzuatla birlikte, özel bir kanunla da düzenlenir. Tüzel kişiliyin tüm malvarlığının alacaklıların gereksinimlerini karşılayamaması durumunda, yalnız iflas hukukuna göre tasfiyesi yapıla bilir. İflas işlemi sırasında ortaya çıkan sorunlardan biri, borçlunun statüsünün belirlenmesidir. İlk aşamada borçlu – şirket öz faaliyet yeteneğini itirmez. Ama kontrol aşaması başladıktan sonra şirket hukuk ve yükümlülüklerini yönetim organları tarafından yapamaz. İflas işlemi kapsamında şirketin yönetim organlarının yetkilerinin kısıtlanması, şirketin genel yasal yeteneklerinin sınırlanması gibi anlaşıla bilir. (Pakharukov, 2003).Adeta iflas işlemlerinin kontrolü dönümünde şube ve temsil yerleri yaratmak, yeniden kurulma, tasfiye, tüzel kişilik yaratma ve emisyon yapma gibi özellikli fonksiyonlar sınırlandırılır.

İflas hukukuna göre, iflas süreci boyunca borçlunun hukuk ve faaliyet yeteneklerinin sınırlandırılmasını iki kola biliriz:

- Kısmen, yalnız sadece geçici yönetici onayı ile yapılan anlaşma, örneğin, gayrimenkul kiralama, satış, borçlunun diğer mallarına ilişkin emr verilmesi, borç (kredi) alma ve verme ve başka hususlar.
- Tam, kontrol prosedürü boyunca geçici yöneticinin karar alabilme yetkisi konular üzeredir. Buraya borçlunun yeniden yapılanması, tasfiyesi, şube ve temsilcilikleri oluşturma, temettü ödemesi, borçlu tarafından tahvil, hisse senedi ve diğer emisyon yapılması, ortakların şirketten ayrılması, hisselerin geri alınması gibi konular aittir.

2.6. ÖZKAYNAK VE ASGARİ MİKTARI

Şirketin kayıtlı sermayesi hissedarlar(katılımcılar) tarafından elde edilen hisselerin(payların) nominal değerinden ibarettir. Kayıtlı sermaye tüm iştirakçılar tarafından iştirak hukuku karşılığında koydukları emlakın değerini teşkil eder. Diğer ifade ile, şirket sermayesi nominal bir rakamdır ve katılımcıların sermaye koyuluşu anındaki yatırdıkları paraların genel toplamıdır.

Kayıtlı sermaye şirket mülkünün reel değerini göstermez. Reel değer sermayeden az ve ya çok ola bilir. Mevzuat kayıtlı sermayenin şirket kredi kuruluşlarının çıkarlarını sağlayan mülkiyyetin minimum boyutu gibi yorumlar.(MM-nin 90.1, 103.2-ci maddeleri)Ama bu şirket sorumluluklarının yalnız sermaye ile kısıylanması anlamında değildir. Şirket kredi kuruluşlarına borçlarından dolayı tüm malvarlığı ile sorumludur.

Mevzuat farklı kuruluşlar için farklı kayıtlı sermaye asgari tutarı belirlenmiştir. ASC-de asgari tutar 4000 manatdan, QSC-de ise 2000 manatdan az olmamalıdır. Ama daha önce de belirtirdiği gibi MMC için asgari miktar belirlenmemiştir. Sermaye kredi kuruluşları için, kanun

gereğince bir garanti rolü oynasa da asgari miktarın olmaması belirsizliklere yol açıyor. Soru ortaya çıkıyor, eğer sermaye miktarı yoksa nasıl garanti ola bilir? Cevabını mevzuat veremiyor. Yine de mahkeme kararına bağlanması iyi olurdu.

Asgari miktarın az olması bazı hukuk adamı arasında tartışmalara yol açıyor. Bazıları artırılıp 10-20 bin manat civarlarında olmasının tarafkârı olsa da bazıları bunun ekonomiye ciddi zarar vura bileceğini savunurlar. Yine de, daha mantıklı olarak bazı iş kollarında bankalar, sigorta, yatırım enstitüleri için asgari miktar daha yüksek belirlenmiştir.

Genel kurala göre MMC-nin yaratılışında onun kayıtlı sermayesi devlet kaydına kadar ödenmelidir. Yani senetlerin sunumu zamanında ödeme barede gerçeği kanıtlamalıdır. Bunu yapmak ise pratik olarak mümkün değildir. Çünkü, şirket yoksa onun adına bir şey ödenmesi mümkün olmaz. Sermayenin para ile değil gayrimenkul ile ödenmesi halinde de aynı durum ortaya çıkar, çünkü, şirket kayıda alınmamış ve mevcut değildir. Ama 2011-ci yılın dekabr ayında bazı değişiklikler sonucunda durum iyileşti. Yeni karara göre MMC sermayesini şirket kayıda alındıktan sonra da yapa bilirler. Kurucular artık sermayenin maksimum 3 aylık bir süre içinde ödenmesi hakkında şartı MMC tüzüğüne dahil edebilirler.(MM-nin 90.2-ci maddesi)

Sermaye olarak para, menkul kıymetler, mülkiyet hakları ve ya diğer değeri olan hukuklar yatırıla bilir. SC-nin tasisi sırasında sermayenin hangi formada koyuluşu kontrat ile, ilave hisselerin koyulması ile “yerleştime konusunda karar” belirlenir.

SC-nin özsermayesinin oluşumu zamanı hisseler hissedarlara para karşılıksız verilemez, karşılıkları mutlaka ödenmelidir. Bu yükümlülüğü

yerine getirmekten azad edilmesi, yanısıra gereksinimleri değiştime yoluyla azad olunmasına izin verilmiyor.(MM-nin 103.4-cü maddesi)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AZERBAYCAN ŞİRKETLERİNİN YAPISI

3.1. ÜLKEMİZDE ŞİRKETLER

Ülkemizde faaliyet gösteren şirketler farklı sektörlerde çalışmaları ile yanısıra, hukuki yapılarına göre küçük şirketlerle birlikte büyük holdigleri de kapsar. Bu siyahını çok uzun tuta biliriz, fakat en büyük ve ekonomiye gelir sağlayanlar seçilip üzerinde durulacaktır. Çalışmada holdingler, pertol ve qayri-petrol sahaları, ticaret ve banka/sigorta alanlarında olan gelişmiş şirketler üzerinde durulmuştur.

Şirketleri türlere ayırmaktan önce en yaygın ve güçlü tür olan holdingler üzerinde durulacaktır. Holdinglerin yanısıra orta büyüklüğe şirketler vardır ki, siyahının sonunda yer almaktadır. Holdingler esasen ülke ekonimisine büyük oranda vergi sağladıkları için onların sağlam olması ekonomiye pozitif etki eder. Azerbaycanda da holdingler esasen kendilerinde bir çok sahaları barındırır.

Son yıllarda Cumhurbaşkanının gösterişi ile bazı faaliyet sahalarına vergi ayrıcalıkları tanınmıştır. Bu easaen üretimle ilgili sahaları ehate etmiştir. Devlet bu tipli küçük işletmelere para kazanmaları ve daha sonra bu para ile daha kaliteli ürünler üretmelerini amaçlamıştır. Son yıllarda vergi açısından bir çok gelişimler göz önündedir. Bir pencere prensibi ile çalışan kurum vergi ödeyicileri için asan bir ulaşım yeri haline gelmiştir. Doksanlardan bu güne kadar böyle kaliteli kurumsal yapısı olmayan ülkemizde zaman geçdikce çok iyi adımlar atılmaktadır.

Tablo2. Azerbaycanda Holdingler

HOLDİNGLER	AİT OLDUĞU ALAN
ATA HOLDİNG	Bankacılık, Sigorta, Tarım, Yatırım, turizm
AZERSUN HOLDİNG	Gıda sinayisi, ticaret
CAHAN HOLDİNG	Otomobil sanayisi, ticaret, Sinai, gıda
GARANT GOLDİNG	Sigorta, Yatırım, Bankacılık, Sigorta
GİLÂN HOLDİNG	Tikinti, tarım, gıda, ticaret, turizm
PASA HOLDİNG	Tikinti, turizm, bankacılık, sigorta, perakendecilik, ticaret
VEYSELOGLU HOLDİNG	Gıda, ticaret
STP	Üretim, ticaret
BAKU STEEL COMPANY	Üretim, ticaret
SOCAR-ARDNŞ	Üretim, ticaret

Holdingler dünyada ilk kez on dokkuzuncu yüzyılın sonlarında monopolcu rekabete karşın ortaya çıkmıştır.1929 cü yılda Amerika Birleşik devletlerinde bu rakam 30`a kadar yüksele bilmiştir.Bundan sonra tüm işletmeler bu tür kuruluşun yapıla bilmesi için çaba harcamaya başladılar.Sovyet döneminde yapamamaları da, devletin yıkılışından sonra kapitalizmin etkisi altında holdingler yaratılmaya başlandı.

Sözün esas anlamı ingilizceden çevirmede “elde tutmak”, “bir araya getirmek” anlamına gelen “to hold” kelimesinden yaranmıştır. Holdingler bir merkezi bir amaç doğrultusunda birden çok şirketin bir araya gelerek ortak amaçlar doğrultusunda iş yapmaları, paranın devrini gerçekleştirmelerini ve en esas kar amacını esas tutmaktadırlar.

Holdinglerin temel amacı iktisadi ve ya dolayısı ile finansal güç elde etmektir.

Holdingler, büyük şirketlerin oluşmasına yardım ederek sermaye borsasının gelişmesine etkide bulunur. Ülke ekonomisi için fazla istihdan bulundurur. Daha ileri düzeyde teknoloji kullanarak ülkeye yeni teknolojiler getirir. Holdingleşme sonucunda oluşmuş büyük şirketler, uluslararası şirketlerle rekabet gücü elde ederek hem ülkenin uluslararası alandaki imajının yükselmesine hem de yabancı ülkelerdeki sermaye yatırımıyla ülkenin döviz kaynaklarının güçlenmesine olanak sağlamakla beraber, para kitlesine yardımda bulunur.

(http://www.azerbaijans.com/content_729_tr.html)

3.2. ŞİRKET ÖRNEKLERİ

Tezin 2-ci bölümündü genel olarak şirket türlerinden bilgi verildi. 3-cü bölümde bu türlere uygun şirket örneklerine yer verilmiştir. Aşağıda yer alan şirket ve ya holdingler ülkenin en büyük işletmeleridir. Aslında bu holdingler kendileri kendiliyinde de büyük şirketlere bölünmekteler. Zaman zaman bu bölünmeler ve diğer holinele geçmeler artmış, sonuçta şirketler el değıştirmeğe başlamıştılar. Yine de aşağıda anılan holding ve şirketler ülkede kendi damgasını vurmuş ve güçlü yapıll şirketlerdir.

3.2.1. Ata Holding

2003`cü yıldan buyana faaliyettedir. 17 şirketin birleşiminden oluşmaktadır. Sahibi Ahmet Erentokdur. Şirket türü ASC`dir. Azerbaycandan ilave Gürcüstanda da şübesi bulunmaktadır. Holding farklı ölkelerde bankacılık faaliyetleri yapmaktadır. Ulusal alanda sığorta faaliyetlerine girişen şirket 2016 yılın Azerbaycanda en inovasyon

holding adını almıştır. Yönetim kurulu başkanı Adıgözel Ağayevdir. Genel kurul başkanı Ahmet Erentok, yardımcısı ise Eşref Şamilovdur. Holding finans, sinai, turizm, İT sahaları üzre faaliyettedir. (ataholding.az)

Holdinge dahil olan şirketler banka, sığorta hizmetleri verirAtaSığorta sığorta şirketi olarak sığorta alanında iş yapmakta.Holding hem de hotel, turizm şirketleri vardır. Bununla bele Ata İnkişaf fondu, Ata Texnologiya gibi projeler ülkenin teknoloji alanında iş yapmaktalar.

3.2.2. Azersun Holding

1991-ci yılından Azerbaycanda faliyete başlamıştır. Şirket türü MMC`dir. Gıda üretimi, perakende satış ve tarım sahasında faaliyet gösteren, ülkenin en büyük şirketlerinden biridir. Faaliyet alanı yalnız en büyük üretim yerleri ile bitmez. Ülkenin stratejik gıda alanları holdingin payındadır. Ordunun yemek ve içeceklerle temininde siparişçi şirket konumundadır. Ülkeye getirdiği yeni ekipmanlar üretimi hızlandırmıştır. Gıda sektöründe Azerbaycanın üretim yapıp ihraç eden şirket konumuna gelmesinde büyük rol oynamıştır. Üretimle yanısıra büyük ihraç şebekesine sahiptir.Genel kurul başkanı Abdolbari Goozal`dir. (azersun.com)

Holdinge dahil şirketler farklı alanları kapsarlar.Holding ülkemizde kağıt istehsalı ile ilgilenir.Gıda ürünleri üretiminde tarım malları, yağ, süd, şeker koserv gibi çok mühüm alanlarda üretim yapar. Holdingin çok kaliteli zeytin yağı üreten fabrikası vardır. Lenkeran, Qazax, Qebele ve Bilesuvarda koserva fabrikaları kurmuşlar. Sumqayıtta ve Kürdemirde süd imalı zavodu faaliyet yapar.Çay fabriki ve inşaat ürünleri üreten fabrika faaliyet göstererek tüketiciler için gerekli malzemeleri yapar. Yukarıda anılan şirketler ülkemizde ithalat yapılan diğer ülke mallarına

alternatif olduğu için çok ödemlidir. Bele ki, yerli ürünler daha ucuz ve aynı kalitede olduğu için tüketiciler için çok büyük fark yaratır.

3.2.3. Cahan Holding

1995-ci yıldan faaliyet gösteren MMC şirkettir.Şirketin genel kurul başkanı Vüqar Abbasovdur. Şirket ülkede en sayılıp seçilen şirket olmayı hedeflemektedir. Şirket inşaat sektöründen, tütün ve çay sektörlerine kadar iş kolları kapsamaktadır. Holdingin hem de Naxçıvan otomobil üretimi ile de yakından ilişkisi bulunmaktadır.

Şirketin kuruluş şeması yöneticilerden ve departman müdürlerinden oluşur. 12 direktör ve 4 departman müdürü vardır.

Aşağıdaki şirketler Cahan Holdinge dahil olmaktadır. Şirketin bu iş kolları üzre İran, Türkiye, ÇHC və BAE`de şubeleri vardır.

(www.cahan.az)

Holding farklı sektörlerde çalışmakta. Şirket Tudor çayları gibi brandi ülkemizde yapmakta ve pazarda satışını yapmaktadır. Holdingin Naxçıvanda ticaret merkezleri ve istirahat yerleri vardır. Cahan tütün istehsalı ile de ilgilenerek kendi adından sigaralar üretmektedir. Hem Bakü hem de diğer yerlerde satış noktaları vardır. Cahan Red gibi şirketi ile Red bull`un ülkemizde distribütörlüğünü yapmaktadır. Holding hem de sinai işlemleri yapmakta. Naxçıvanda olan inşaat malzemelerini imal ederek satmaktadır.

3.2.4. Garant Holding

2005`ci yılda kurulmuştur. Holding içinde bulunan şirketlere bir türlü karar verici rol oynar. Holding inşaat, telekomunikasyon, sigorta, hotel, reklam hizmetleri, qayri-menkul yönetimi, restoran servisleri, turizm faaliyetleri ile ilgilenir. 2005-ci yılla 2013 yılı arasında “ZQAN

Holding” adı altında çalışan şirket, 2013’ten sonra Garant Holding adı ile çalışır. (garant.az)

Holding banka, sigorta alanlarına yatırımlar yapar. Ülkede en büyük inşaat şirketlerinden olan ZQAN inşaat şirketi, beton, gips, çimento imalı ülkede bu holdinge aittir. Holding hem de iri turizm şirketlerine sahiptir. Hotel ve restoran şebekesi holdingi sadece Paşa Holdingden geri koyar. KFC yiyecek şirketinin franşizasını ülke üzerinde üstlenmiştir.

3.2.5. Gilan Holding(MMC)

1987’ci yıldan buyana büyük hacimli ihalelere yatırımlar yapar. Şirket dünya çapında ünlü üretim ihracat yapma yolunda gayret gösterir. Baş ofisi Baküde yerleşen şirket zavodlarını dünya standartlarına uygunlaştırmakla birlikte, teknolojilerin kullanımına yer vermektedir. Holdingin yaptığı projeler içinde inşaat sektörü de öne çıkar. Ülkemizde yer alan tarım ve meyvecilik sektörünün çok büyük payı holdingin kontrolü altındadır. İl ve ilçelerde aldıkları sahalarda yetiştirilen bitkilerden içeceklerden, yarı hazır ürünlerede üretiyorlar. Holding esas olarak 3 saha üzere faaliyettedir. İnşaat, turizm ve ziraat/lojistik(FMCG) sahalarını kapsar. (www.gilanholding.com)

Gilan holding farklı iş kollarında faaliyettedir. Holding ülkede tarımın %60’nı elinde tutmakla beraber bu sektöre geniş kapsamlı yatırımlar etmektedir. Qebele ilinde kurulan iri turizm yerleri ülkemize ilde

milyonlarca para getirmekte ve turistler için çekici etmektedir. Holdingin şehrin farklı yerlerinde Kempinski gibi iri hotel şebekesi vardır.

Holding bu işler beraber gıda üzre Lenkeran ve Qebelede konserv fabrikası, şerapçılık, üzüm yerleri, fındıq ve kestane fabrikası açmıştır.

3.2.6. Paşa Holding(LTD)

Sigorta, bankacılık, turizm, inşaatte diğer iş alanlarında çalışan şirkettir. 2006-cı yıldan faaliyette olan şirket kendi yatırımlarını uzun süreli planlar doğrultusunda yapar. Şirket 2 tip yatırıma üstünlük verir, holding içi şirketlerde denetim iştirak hakkı, diğer alanlarda ise küçük hisselerle katılım olarak geçer.(pasha-holding.az)

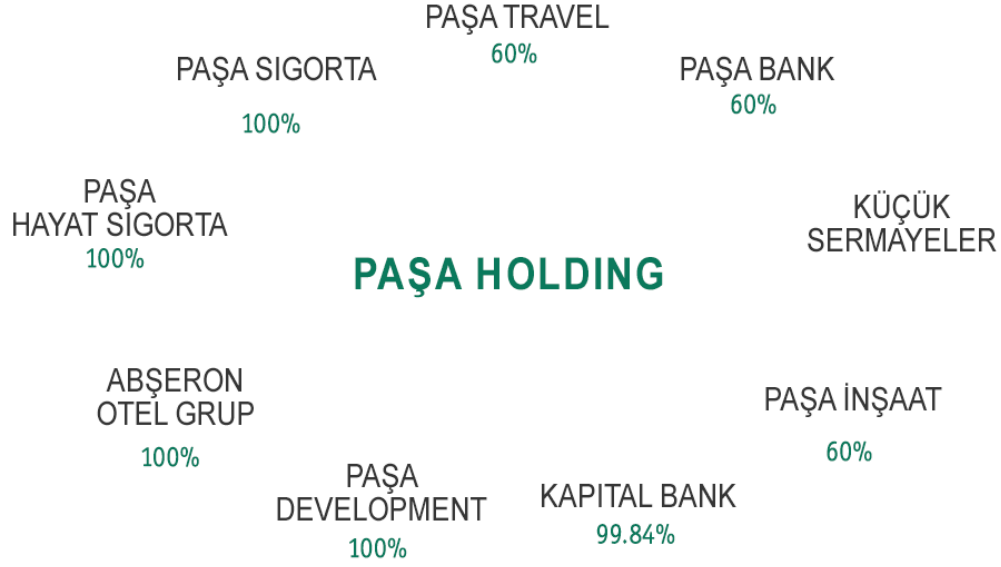
Grup şirketleri: PAŞA Bank, PAŞA Bank Georgia, PAŞA Travel, PAŞA Sığorta, PAŞA Həyat Sığorta, PAŞA İnşaat, Kapital Bank, Abşeron Otel Qrupu, Port Baku, Azerbaijansupermarket. Şirketin burada adı geçmeyen tüm restoran ağını yöneten SAFFRON yönetim şirketi vardır.

Holding ülkede olan restoran ve pahalı hotel bizneslerinin başında gelir. Devletle sık işbirliğinde oldukları için ekonomiye de fayda sağlarlar. Şirket tam vergi ödeyicisidir.

Günümüzde holdingin önem verdiği sahalar inşaat, bankacılık, sigortacılık ve perakendecilik sahalarıdır. Para akımının büyük kısmı inşaattan gelmektedir. Tikilen büyük projeler tender esasında şirketlere verilmekte ve bu da rekabeti arttıran bir husustur.

Holdingin hem de Paşa Security şirketi de vardır. Bu şirket paralı olarak diğer şirketler için de faaliyetlerde bulunur.

Şekil 1. Paşa Holding hisse payları

Kaynak: www.pasha-holding.az (18.05.2018)

PAŞA Bank

Paşa Holdinge dahil olan Paşa Bank 2007`ci yılında, Merkez Bankasının 250 sayılı lisansı üzere tasis edilmiştir. Bankanın resmi denetçisi rolünü EY, vergi işleri üzere danışmanlığını ise D&T denetim şirketleri yapmaktadır. Paşa Bank “Emanetlerin Sığortalanması Fondunun” , “Azerbaycan Banklar Assosiasiyasının” , “BaküBanklar Valyuta Borsası”nın, Amerika Ticaret Palatası, İşletmeciliğeYardımDevlet Fondunun, “Azerbaycan İpoteka Fondunun” üzvüdür.

Bankanın yakın Gürcüstanda büyük bir filialı vardır. Azerbaycanda geçerli olan şartları bu ülkeye de uygulaşmışlar.

Bankanın özsermayesi 228 000 000 manattır. Hissedarları 2 tüzel bir gerçek kişiden oluşur. Paşa Holding(%60), Adot LTD (%30) ve Arif Paşayev (%10).(pashabank.az)

PAŞA Travel

PAŞA Travel Şirketi 2003-cü yılında Baküde yaranmışdır. PAŞA Travel agendası Uluslararası Hava Taşımacılığı Birliğı (IATA) və Amerika Seyahat Agentlikleri Birliğinin (ASTA) üzvüdür. pashatravel.az)

PAŞA Sığorta

PAŞA Sığorta 2006-cı yılında Azərbaycan Cumhuriyyətinin müvafıkanunlarındayanarak kurulmuşdur. Sığorta sahasında farklı sığorta çeşidleri sunmaktadır. Şirket fertler ve kurumsal müşterileri için 35 icbari və könüllü sığorta hizmetleri sunar. Özsermayesi 50 milyon manatdır.

Paşa sığorta şirketi iki kola ayrılıyor. Birinci kolu Paşa qayri hayat sığortası, bu sadece Paşa Sığorta denilir, diğeri ise Paşa Hayat Sığorta şirkettir. Ülkede olan 4 hayat sığortası şirkettinden biridir.

“PAŞA Sığorta” şirketinin gelişiminde yerli tecrebe ile yanısıra önde olan batı ülkelerinden de yararlanmaktadır. Şirket “Azerbaycan Sığortaçılar Assosyasyonu” kurumuna üzvdür. (pasha-insurance.az)

PAŞA İnşaat şirketi

Paşainşaatise 2006-cı yılındakurulaninşaatvetikinti şirkettir. Tamamlanmış ihaleler arasından Abşeron hotel, Bakü biznes merkezi, Port Baku, Bentley Baku Çınar restoranı, 28 Mall ticaret mekanını, Amburan gibi büyük bir çimerlik yerini örnek göstere biliriz. (pashaconstruction.com/)

Bu holding içi şirket hem de bazı küçün şirketlerin denetimi ve yönetimi ile yakından ilgilenir. Küçün şirketlerin mühasebe ve denetim işini elinde cemleştirmiştir.

Holdingin yönetimi aşağıdaki şahıslardan oluşur:

1. MirCamalPaşayev – genelbaşkan
2. Celal Gasımov – başkan yardımcısı
3. Vadim Şneyer – başkan yardımcısı(Hukuk üzre)
4. Ferid Memmedov – başkan yardımcısı
5. Şahim Memmedov – başkan yardımcısı

3.2.7. Veyseloglu Holding(MMC)

1994 yılında toptancı olarak faaliyetlerine başlayan şirket, ağırlıklı olarak satış ve dağıtım şirketleri gibi Türkiye'den ürün alımı etmektedir. Zaman içinde, diğer BDT ülkelerinden gelen ürünler de Avrupa'dan sipariş edilmektedir. Şirketin Bakü, Salyan ve Mingçeşevir şubeleri / depoları bulunuyor. Ticari faaliyetlere ek olarak, şirket ülkede çikolata üretimi için temel oluşturdu. “Ulduz Çikolata Fabrikası” bir örnek olabilir. Holdingin yaptığı işler arasında farklı brendlerin ülkede distribütörlük faaliyetlerini yapmasıdır. Nutrilon, Nestle, Nemiroff, spirtli içecekler gibi alanlar örnek ola bilir. Şirket farklı fabrikalarla çalışıp istediği şekilde ürün sipariş verir. Perakende sektöründe diskounter gibi tanınan „Oba“ küçün marketleri de holdingin dahilindedir.

Şirketin baş ofisi Keşlede konumlanıyor. Bu arazide tren nakli olduğu için ürünler başka ülkelerden direkt olarak ordaki anbara giriyor.

Üst düzey yönetimi aşağıdaki gibi sıralanıyor:

- 1.Bextiyat Allahverdi - Genel Müdür
2. İlqar Nuri – Biznes yardımcısı

3. Natavan İbrahimova - Biznes yardımcısı
4. Məmmədqulu Süleymanlı – Satış departmanı müdürü
5. Sevgi Demirel – İnsan kaynakları müdürü
6. Eldar Musayev – Tedarük direktörü
7. İlham Memmedov – Medya müdürü (www.veyseloglu.az)

3.2.8. STP – Sumgayit Teknoloji Parkı

Farklı inovatif ağır ve yüngül sinai sahalarının biryere cendlendiği bir kompleks kuruluştur. Arazinin Sumgayit seçilmesinin temel nedeni hemin şehrin bu maksadla Sovyetler döneminde salınması da rol oynamıştır.

Şirket 2009-cu yılda Cumhurbaşkanı İ.Eliyev tarafından istismara verilmiştir. En çağdaş teknolojiler ve hammal kullanılarak nihai üretim bu fabrikalar zincirinde üretilir. Fabrika AZS ISO/IEC 17025-2009 standartlarına uygun üretim yapmaktadır. Bununla yanısıra ISO 9001 ve OHSAS 18001 sertifikalarında vardır.

Bu gün STP'de tikinti-montaj ve üretim sahalarında 4500 işçi çalışır. İnşasına başlanan fabrikaları da saya katarsak 6000 işçini geçeceyi gözlenilmekte.

Genel sahası 250 hektar olmakla beraber yenileri de tikilmekte.(stp.az,2018)

3.2.1.9. Baku steel company

Metalurjide ülkemizde en önde geden şirkettir. Ağır metalurji sahasında yeri büyüktür. Ülke için stratejik önemi olan şirket 2001-ci yılda İ.Eliyev tarafından açılışı yapılmıştır.(wikiwand.com)

BSC-nin elik üretimi yılda 1.100.000 tona ulaşmıştır.İhrapolitikasını her zaman geliştiren şirket Rusiya, Gürcüstan v diğr ülkelere öz rnlrini ihraç edir. Ülkenin en büyük 10 vergi deyicisinden biri konumundadır.

Her ülkenin gücünün onun ağır metallurji sinayisine bağılı olduğu aşıkardır. Ülkemizde sovyetlerden sonra yeniden kurulan elik fabrikalarından ilkleri konumuna gelmekte bu şirkete devlet yardım etmiştir. Boru prokat ve diğr ekonomi için gereklei malzemeleri üreten şirket devlet himayesinde dir. Vergi acısından da devlet şirkete ayrıcalıklar tanımaktadır.

şirketin genel kurul başkanı Rasim Memmedov, yönetim kurul başkanı Süleyman Memmedov, CEO başkanları ise Çingiz Hesenov ve Ramin Kerimovdur. (www.bakusteel.com)

3.2.1.10. SOCAR

Azerbaycan devlet petrol şirketi – dünyanın en büyük petrol şirketlerinden biri olarak tanınır. Azerbaycan devleti tarafından 1992 yılında millileşdirilmişdir. Faaliyet alanı, petrolun çıkarılması, nakli, imalı ve nihai müşterilere ulaştırılmasının temin edilmesidir. 13.09.1992-ci il devlet kararı ile “AzrineftDvlt” Konserninin ve “Azrnefkimya İstehsalat Birliyi”ninin esasında ARDNş yaradılmışdır. ARDNş lkemizin tüm erazi alanında, hem karada hem de suda petrol aranması, işletilmesi ile ilgilenir. Bununla yanısıra Ar-ge araştırmaları da yapar.

şirket avrupa, doğu amerika, asya ülkeleri ile sık ilişik içindedir. Son yıllarda yapılan anlaşmalarda ülkemiz ya ham petrol ya da petrol ürünleri ihracını %25 arttırmıştır. Ülkemizin petrolden asılcalığını azaltmaktan dolayı işler aparan şirket devletin ihtiyaçları için farklı

alanlara para yatırmaktadır. Bunlardan biri k lek enerjisinden kullanım için Hollandadan alınan b y n perli araçlardır. Bu araçlar düzen arazilerde faaliyet gösterir.

Şirketin başkanı R vneq Abdullayevdir. Sonrakı kademeleri vitse-ba kanlar tutarlar. Her alan üzre kendi başkanları olmakla beraber toplamda 65 binden çok içi istihdam edilmektedir. Şirket Bak   ubesi ile yanısıra Gürcüstanda   beleri ve petrol yerleri vardır. 120 den çok petrol istasyonları Gürcüstan tüketicilerinin kullanımına verilmiştir. Şirket G rc stanla yanısıra avrupa  lkelerinde de istasyonlar açmıştır.

3.2.1.11. Panda School Eğitim Merkezi.

Panda School okula kadar ve okul derslerinin hazırlı  zerine odaklanmı dır. Ana amacı, yüksek performans düzeyine sahip bireyler yetiştirmektir. Toplam olarak 9   besi faaliyettedir.

Panda School'un tarihi:

- Panda School 2014 yılında Elvin Dada soy isimli kişi tarafından kurulmuştur. İlk önce bir filialının açılması için gerekli olan sermaye 15000-20000 AZN arası de i ir. Bu kadarlık bir sermaye ile Elvin Dada soy ilk önce bir yer kiraladı. Yeri kiralamadan önce Pazar araştırması yapmış, genç ailelerin daha fazla yerle ti i bir yeri bulmuş,çünkü küçük  ocuk eğitim merkezi olduğundan daha genc ailelere yakınlık bunun için çok önemli idi.

Yer bulunduktan sonra  o uklara hoş gelebilecek dizayn işlemleri ger ekle tirildive daha sonra sınıfa gerekli olan eşyalar alındı. Sonra ise reklamlar aracılığı ile müşteriler celb etmeye ba ladı, öğretmenler ve menecer için vakansiyalar verdi.

Vakansiyalar verildikten sonra reklam işlemleri yapılır. Reklamlar üsulleri esasen şu araçlarla yapılır.

1.Facebook2.Baner3.Flaker4.Poster.

Panda School eğitim merkezi surekliliyini devam etdirme ve büyümesi karşılığında kamu kuruluşlarına vergi ödemekle yukumludur.

Ödediği vergiler esasen 2 grupta incelenir.

Tablo 4.Gelir Vergisi

Gelir dilimleri	Vergi oranı
13.000 TL'ye kadar	% 15
30.000 TL'nin 13.000 TL'si için 1.950 TL, fazlası	% 20
110.000 TL'nin 30.000 TL'si için 5.350 TL, fazlası	% 27
110.000 TL'den fazlasının 110.000 TL'si için 26.950 TL, fazlası	% 35

1. Sadeleştirilmiş Vergi. (Bu vergi tipi çalışma merkezinin yerleştiği yerden asılı olarak değişir.Mesela ofis Bakıda ise 4%, Sumqayıt ve diğer bölgelerde yerleşirse 2% oranında vergiye tabi tutulacaktır.

2. DSMF (Devlet Sosial Mudafaa Fondu) bu vergi tipi şirketin toplam gelirinin 22% artı her çalışanın aylık gelirinin 3% toplamından oluşur.

Bu vergilerin ödenmesi için Şirket sahibinin VÖEN hesabı oluşturması gerekir. VÖEN hesabı nasıl oluşturulur?

1.Şirket kuran kişinin kimlik numarası.

2.Yaşadığı araziden yaşama yeri hakta belge alması gerekir.

3.Aldığı belgeyi “Asan Xidmet” kurumlarına vermesi gerekir.

4.Asan imza almalı.(Asan imza elektron imza hizmetinin tüzel kişiler ve sahipkarlık faaliyeti ile uğraşan gerçek kişiler üçündür)

5.Asan imza sertifikası almalı.

6.VÖEN verilecektir. (VÖEN hesabı kişinin artık vergi ödeyecisi gibi faaliyet göstermesine olanak tanır ve hemin kişi vergi sorumlusudur)

Sonraki aşamalarda tüzel kişi kendi vöen hesabıyla çalışanlarını kaydaaldıra bilir.

SONUÇ

Yukarıda da bahs edildiği üzere ülkemizde şirket türleri esas olarak holdingler ve küçük işletmelerde kendini ehtiva etmekte.Ülkede KOBİ'lerin zayıf gelişimi ile yanısıra iri ölçekli holdinglerin monopolisi gözükmeaktadır. Son yıllarda yaranana ekonomik düşüş, resesyon sonucunda bazı büyük holdingler bölünmüş, yerine onların parça şirketleri yaranmış, veya içinde bulundurduğu şirketleri iri holdingler yutmuştur. Aslında bu tıp “yutma” halleri monopole yol açmakta ve pazarı oynatmaktadır. Devlet bunun karşısını almak için bazı kanunnameler çıkarsa da iri holdingler bir kanun boşluklarını da kullanarak istediklerine ulaşabiliyorlar. Ülke iş alanının karma karışık durumu bir çok şirketlerin daha kesin söylersek holdinglerin rekabete girmesi ve her alanda bu savaşı sürdürmeleridir. Ekonomik olarak rekabet sağlam olarsa gelişime yol açtığından bu durumun pozitif olduğu gerekçesindeyim. Son yıllarda devletin işletmeler için yaptığı güzeştli tarifler ve denetimlerin küçün KOBİ'ler için yapılmaması emri Cumhurbaşkanı tarafından verilmiştir. Fakat bu durum bazı aksaklıklara yol açtığı artık gözükmeaktadır. Normal bir standardın uygulanmaması küçük işletmelerin kalitesiz mal üretimine ve bunun sonucu da pazarda kalmalarını soru haline getirmektedir. Aksine iri holdingler devlet desteğini de vergi ve diğer açıdan alarak rekabet güçlerini arttırmaktadırlar. Genel olarak şirket türleri ve yönetimine bakacak olursak, aile şirket ve holdinglerinin üstün olduğu gözükcektir. Üst yönetim aile bireylerinden oluşarak bir türlü bürokrasi oluşturulmuş, yönetim ise vasıflı dışarıdan alınan elemanlarca yapılmaktadır. Şirketler rekabeti yalnız bir alanda değil farklı alanlarca yapmaktadırlar.

Son yıllarda ekonomide düşüş olsa da bazı iri holdingler kendi işlerini farklı alanlarda yaptıkları için risklerini de doğru bölmüşler. Bunun hesabına 2008 krizinden ve 2 devalvasyondan sağlam şıkmayı becerdiler. Malesef bazı giderler oldu, bir çok banka faaliyetini durdurdu ama yine de sonucda durum normale döndü. Aslında krizin her on yılda bir çıkması normal haldir. Bir türlü ekonominin de yenilenmeğe ihtiyacı vardır.

Ekonominin dayanıklılığının artırılması çok iyidir. Gelişmenin bazı kötü yanları da ortaya çıkmıştır. Şirketler büyüdükçe kontrol zorlaşır. Yine de ne açıdan olur olsun, ekonomik alanın gelişmesi, ülkemiz için büyük bir kalkınma olduğu düşüncesindeyim.

KAYNAKLAR

ATAMAN, Ümit, (1996), Şirketler Muhasebesi, İstanbul.

Azerbaycan Cümhuriyeti Mülki Mecellesi

Baku Law Journal (2012-2013)

Başbakanlık Osmanlı Arşivi, (2000) Mühimme Defterleri S. 219

EVREN, Dilek Şengür. (2011). Yeni Türk Ticaret Kanunu İle Anonim Şirketlerde Sermaye İle İlgili Getirilen Yenilikler

AKTEPE, Eyyüp. (2006). Genel İşletme, Nobel Yayıncılık, Ankara

Faruk Durmaz, (2015-2017)Turgutlu Meslek Yüksekokulu-Girişimcilik Ders Notlar,

GÜL Ünal,(1991), Muhasebe Teknikleri, Ankara.

Gürsoy Yaser,(2004) Dış Ticaret İşlemleri Muhasebesi,Ekin Kitabevi Bursa

<http://kutuphane.ito.org.tr/yordambt/yordam.php>.(2018)

Http://Oneal.Research.Ucf.Edu/Class/GEB5516_4152/Business%20Structure/Business%20Formation-Ownership%20Structures.Pdf (Thomas o. Neal, 2018)

<Http://www.Dersmuhasebe.Com/Sirketler-Muhasebesi/Anonim-Sirket.Html>, (2018)

<http://www.dunyagida.com.tr/kose-yazisi/hukukumuzda-ticari-isletme-rehni-ve-uygulamasi/6001> (Hukukumuzda Ticari İşletme Rehni ve Uygulaması, Emine Başçı,(2018) e-dergi-Dünya Gıda, Şubat)

<http://Www.Erdem-Erdem.Av.Tr> (Ercüment Erdem,Limited-Sirketlerde Hakli Sebep Fesih,(Şubat 2014))

<http://www.ito.org.tr/itoyayin/0014970.pdf> (İstanbul Ticaret Odası, Geleceğin şirket tipleri, 1979)

<https://Assets.Garanti.Com.Tr>(Kobi Şirketler ve Adi Kollektif Komandit Şirketler, Şubat 2018)

Öztürk Veli, (2005) Şirketler Muhasebesi, Tutibay Yayınları.

Azərbaycan Korporativ Huququ.K. Emin, 2014.

Kpss Ticaret Hukuku Ders Notları, 2018.

KUMKALE, Rüknettin, (2004). Şirketlerin Kuruluş Ve İşleyiş Rehberi, Ankara.

ÖMER, Lütfi Barkan, (2001). Asırlarda Osmanlı İmparatorluğu'nda Zirai Ekonominin Hukuki Ve Mali Esasları: Kanunlar

ÖZTÜRK, Veli, (2005) Şirketler Muhasebesi, Ankara.

PEKDİNÇER, Tamer ve GÜNDOĞDU, Gökmen, (2013). Amerikan Hukuku'nda Şirketler Topluluğu Hukuku Algısı Ve Şirketler Topluluğunda Sorumluluğa İlişkin Uygulamaya Genel Bir Bakış

Saka Zafer, (1998) Ticaret Hukuku Ticari İşletme, İstanbul.

Sevilengül Orhan,(1996) Genel Muhasebe, Ankara.

SOYDAN, Hakkı, ILDIR, Ali, (2000) Şirketler Muhasebesi, İstanbul.

Şaban Kayıhan, (2015) Anonim Şirketler Hukuku Ders Notu

Şahingöz Fevzi, (1998) Ticaret-Turizm Terimleri Sözlüğü, Ankara.

YANLI, Veliye. (2005-2006). Ticaret Hukuku Ders Notları.

PAKHARUKOV, A.A. (2003), Pravovoye Regulirovaniye Konkursnogo Proizvodstva Yuridicheskikh Lits (Voprosy Teorii I Praktiki): Dis. Kand. Yurid. Nauk. Irkutsk.

SUXANOV. (1998), Ooo v Qrajdanskom Prave, Xozaystvo i Pravo, N5

SERDAR, Ala. (2006), İşletme Mevzuatı ve Yükümlülükleri RehberiAnkara.